

Sverigekontakt

En tidning för all världens svensktalande | Nr 4 december 2016

Svenskan i Vilnius

Att vara
utlandslektor

*Jul i
Finland*

FRÅN DICKSONSGATAN

Vintern kom redan i början av november, i synnerhet i Stockholm som fick mer snö än vad som tidigare uppmätts så här års. Så mycket att hela Stockholm snöade igen och den så kallade snösvängen som ska hålla gator och torg någorlunda rena totalt kollapsade. I Göteborg var det betydligt beskedligare vädermässigt.

Efterdyningarna av Donald Trumps presidentvalsseger har ännu inte lagt sig helt. Det tycks som om vi i Sverige är mest undrande, många är förstås bestörta. De flesta svenskar får ju sin information från traditionella media såsom tidningar och radio/tv och ställer sig frågan om informationen som gick ut under valkampanjen var någorlunda balanserad och rättvisande. Många svenska politiker är bekymrade över valet av Donald Trump, men flera av dem menar att vi får vänta och se. Valkampanj är en sak, statsmannaskap en annan (hoppas man).

Påven var i Sverige i månadsskiftet oktober/november i samband med ett ekumeniskt möte mellan den katolska och den protestantiska kyrkan. Tanken var att diskutera det som är gemensamt samt att i framtiden så långt det är möjligt välja gemensamma vägar. Den svenska ärkebiskopen Antje Jackelén fick dock från svensk media främst försvara sig från att inte ha varit tillräckligt tydlig i jämställdhetsfrågan vid samtal med påven. Som bekant tillåter inte katolska kyrkan kvinnliga präster. Man kan tycka att något som var en ansträngning från båda kyrkorna att åstadkomma något bra inte borde ha överskuggats av en sådan i sammanhanget mindre viktig sak som kvinnliga präster i den katolska kyrkan. Det kyrkliga hjälparbetet världen över till exempel betyder väsentligt mer för många och ytterligare samarbete kan få arbetet än mer effektivt.

SUF-OS

SUF-OS har gått av stapeln med fler deltagare än någonsin. Dessa friidrottstävlingar världen över är fantastiska. En undersökning som nyligen publicerades i en brittisk tidskrift visar också att barn och ungdomar som har ett idrottspass varje dag på skoltid presterar bättre i alla ämnen efter motion och träning.

Stipendiefonden för svensk utlandsungdom

Hos Stipendiefonden för svensk utlandsungdom finns möjligheter att söka pengar för studier på en svensk utlandsskola (för elever på grundskolenivå åk 6-9 samt gymnasienivå). Likaså finns möjligheten för en styrelse vid en svensk skolförening som bedriver kompletterande svenskundervisning att söka ett belopp för bokinköp m.m. Tidigare har ansökningstiden för detta varit i september, men kommer inför läsåret 2017/18 att vara 15 april 2017 (preliminärt). För mer information om fonden – www.stipfond.se/stipendiefonden-for-utlandsungdom/

Medlemsavgifter

Som ni alla under många år har noterat skickar inte Riksföreningen Sverigekontakt ut några inbetalningskort avseende medlemsavgiften. Många av er i Sverige betalar antingen för att ni kommer ihåg att betala eller för att er lokalförening påminner er. Från utlandet är det krångligare att betala – både för skolor och för privatpersoner eftersom det krävs uppgifter om bank, mottagare, IBAN och BIC.

Inför 2017 vill vi försöka få er alla att betala, såväl privatpersoner som skolföreningar och andra. På sidan 37 i detta nummer hittar ni information om hur vi vill att ni betalar 2017 års medlemsavgift. Observera att vi inte längre önskar att ni i Sverige betalar via plusgiro – använd i stället föreningens bankgiro 420-5670. Vi tackar på förhand!

Hösten

Många aktiviteter har genomförts under hösten – utlandsskolekonferens i London, svensklärarkonferenser i Vilnius och Hamburg, samt konferens för kompletterande svenska i Nordamerika i Fort Lauderdale och för en mindre grupp svensklärare på Island. Författarbesök i Minsk, ett "Sverigepaket" i Helsingfors, bokpaket har skickats ut till svenska utlandsskolor och till den kompletterande svenskundervisningen, bidrag har getts till ett stort antal aktiviteter vid skolor

i utlandet m.m. Arbeta med projektet "Svenska minnesmärken i utlandet" har pågått kontinuerligt, likaså arbetet inom Stiftelsen Lützenfonden. Sverigekontakts lokalföreningar har haft program av skilda slag. Med andra ord – det påminner om tidigare års höstar.

Till sist

Nu närmar sig vintern och snart är det jul. I "Utblick Finland" på sidan 16 får vi en inblick i finska jultraditioner. En hel del känner man igen, men man undrar ju vart Kalle Anka tog vägen på julafton i Finland. Men julklappar tycks det finnas, och mat i överflöd.

Vi vill till sist ta tillfället i akt att tacka alla som stöttat Riksföreningen Sverigekontakt på olika sätt under året och alla de organisationer och föreningar vi samarbetat med under 2016. Ingen nämnd och ingen glömd. Utan er hade det blivit betydligt mindre gjort.

Till er alla från oss alla
GOD JUL och
GOTT NYTT ÅR!

Lars Bergman
Generalsekreterare
lars.bergman@sverigekontakt.se

Sverigekontakt
utges av

Riksföreningen Sverigekontakt

Riksföreningen Sverigekontakt har medlemmar över hela världen som talar svenska och är intresserade av Sverige, svenskt språk och svensk kultur. Föreningen är en ideell organisation med ursprungligt ändamål att hjälpa svenskar och svenskättlingar i utlandet att bevara kontakten med det gamla landet. Numera är verksamheten framför allt inriktad på att främja det svenska språket i världen.

Redaktör och

ansvarig utgivare: Lars Bergman

Tryck: Trefraf 2016
ISSN 0346-2439

Layout: Designstudio And Yellow

Riksföreningen Sverigekontakt
Box 53066
SE-400 14 Göteborg
Tel. 031-81 86 50
info@sverigekontakt.se
Besöksadress: Dicksonsgatan 6

Postgiro: 4 05 80-3
Bankgiro: 420-5670

Sverigekontakt 4/2016

103:e årgången
Lösnummerpris 15:00 kronor.

För ej beställda manus ansvaras ej.

www.sverigekontakt.se

Omslag: 123rf,
fotoLeszek Czerwonka

ORDFÖRÄNDEN HAR ORDET

Sveriges yta ökade oavbrutet från 1200-talet till freden i Nystad 1721. Den gången kom Sverige förvånansvärt billigt undan, med tanke på hur aggressivt man hade gått fram under hela den svenska stormaktstiden och vilket lätt byte de krigströtta svenskarna hade kunnat bli.

Nästa gång – efter det så kallade finska kriget (1808–1809) – gick det sämre. Hela Finland avträdde då. Med ens gick en tredjedel av rikets yta och en fjärdedel av dess befolkning förlorade.

Mentalt var detta ett rejält slag för Sverige, för svenskarnas självbild och självkänsla. Många vägrade inse vad som hade hänt. Revanschstämningar levde länge. När marskalken Bernadotte inkallades som tronföljare var det inte minst för att svenskarna skulle få en erfaren härförare på tronen. Han skulle leda återerövrandet av Finland, tänkte man sig.

Bernadotte tänkte annorlunda, som bekant. När han ljerade sig med ryssarna mot Napoleon, hamnade svenskarna visserligen åter på den vinnande sidan år 1814, men det var många som tyckte att det var mot fel motståndare. Revanschlystnaden gentemot Ryssland levde kvar länge.

Det var alltså 1809 Sverige fick de gränser man sedan behållit. När unionen med Norge upphörde 1905, blev Sverige det land vi nu känner med det namnet. Trots den kraftiga territoriella reduktionen 1809 hade Sverige egentligen en hel del tur den gången också. Landets själva existens som egen stat har nog aldrig under sin långa historia varit så hotad.

Sådant tänker vi inte på idag. Det är inte många som räknar med att Sverige skulle kunna upphöra som stat. Däremot är det en vanlig uppfattning – även bland många annars välinformerade svenskar – att svenska språket skulle vara hotat. En del är så uppgivna att de förespråkar en frivillig övergång i ordnade former till engelska, eftersom detta ändå (enligt dem) är ofrånkomligt.

Här har vi en underlig asymmetri. År 1809 var riket som sådant verkligen hotat, men svenska språket hyllades. Den svenska nationallitteraturen fick under den följande perioden något av en storhetstid, nationalromantiken frodades. Svenskarna har sällan varit så stolta över att vara svenskar, de ädla upprätthållarna av "ärans och hjältarnas språk". Nu tar vi riket för givet, men många är beredda att sälja ut vårt språk. "Det är ju ändå ett så litet och obetydligt språk." Men det talas idag av bortåt tre gånger fler individer än i början av 1800-talet.

Den antydda situationen hindrar inte att många blir upprörda när svenskan anses bli använd på fel sätt. Ofta är det bagateller det gäller. Den som lärt sig att det "heter" *han är större än jag* tål inte att höra *han är större än mig*. Det är ologiskt, får man veta. Man hävdar att det som är underförstått är *han är större än jag är*.

Det hjälper inte att språkforskare förklarar att i den sistnämnda satsen skall det vara jag just för att är står utsatt (inte underförstått), så att jag blir subjekt i satsen. Så är det inte i *han är större än mig*. Där står han och mig i samma sats, och den av än signalerade jämförelsen motiverar att mig får objektsform. Alla kan sägas ha rätt, men språkforskarna blir kallade förrädare och uppfattas allmänt som slappa.

Det skall tydligen vara ordning och reda i språket när det går i döden. Nu diskuteras än en gång fördelningen mellan de och dem. Av hävd är de subjektsform, dem objektsform. Precis som jag – mig, du – dig osv. Men valet mellan de och dem krånglas till av att många (de flesta?) i normalt talspråk ersätter både de och dem med dom.

Därför blir det så svårt med de och dem i skrift att även en del välmenande människor föreslår att man ersätter allt med dom, även i skrift. Men vad är det med de och dem som är så omöjligt att lära sig? Alla svenskar är ju så duktiga på engelska att somliga till och med vill gå över till detta språk. I engelskan heter det they och them efter i stort sett samma regler.

I Finland har för övrigt den minoritet av befolkningen som har svenska som modersmål inga större svårigheter med att upprätthålla distinktionen de – dem. Där tycks man få lära sig det i skolan. Även ute i världen vill man ha besked på den här punkten om man studerar svenska. Då bör inte vi humma utan kunna ge besked.

Skulle utvecklingen gå dithän att de – dem så småningom ersatts med dom i de flestas språk, så kommer det också att anses vara korrekt. Men där är vi inte riktigt ännu. Tills vidare kan vi kanske försöka lära oss reglerna. Det är inte så svårt. Det är ändå mycket annat vi måste lära oss.

Det lönar sig sällan att bara bli arg och tycka att den som man tycker säger fel är allmänt misslyckad. Som vanligt är det bäst att vara sträng mot sig själv och förlåtande mot andra.

Det stora problemet tycks vara *de som* eller *dem som*. Vad säger ni om följande?

De(m) som så önskar önskas en god jul!

Bo Ralph

London

öppnar dörrarna mot Europa!

Svenska skolan i London välkomnade sina systerskolor till en konferens första helgen i oktober.

Efter en sprakande inledning med elevsång och film från London drog programmet igång. Första föreläsaren Eva Hydén berättade om motiverande samtal som är en samtalsmetodik utvecklad för att hjälpa samtalsledaren att locka fram motpartens resurser och motivation. Eva är pedagog i grunden och undervisar om just motiverande samtal på Linnéuniversitetet i Kalmar. Hon visade ett eget elevexempel där en flicka guidades till att hitta motivationen att balansera sitt dataspelande med sitt skolarbete. Det var ett tydligt exempel på hur användbar denna samtalsmetod är för oss som arbetar i skolans värld. Eva berättade också om hur viktigt det är att man går in i samtalet som en lyss-

nande och intresserad mottagare och inte dömer den man pratar med utan inger förtroende. Konferensdeltagarna fick testa att samtala med de som satt närmast så metodiken levandegjordes på plats.

Nästa programpunkt var nätverkande i grupper där det både diskuterades föreläsningens innehåll samt brännande punkter som kändes viktiga att lyfta när skolorna fick chansen att träffas. Bland annat diskuterades utvecklingssamtal i koppling till just samtalsmetodik. Diskussionen rörde sig kring för och nackdelar med elevledda samtal och om man som undervisande lärare når fram till eleven angående sitt ämne under ett utvecklingssamtal.

Bakom kulisserna arbetade London-skolans personal hårt för att få fram mat och fika samt vara till assistans. Energi och ett effektivt maskineri levererade och samarbetade väl för att konferensen

skulle flyta på smidigt och alla deltagare skulle känna sig välkomna och delaktiga. Arbetsglädje – Gör det du älskar och älska det du gör! var rubriken för programmets sista punkt på fredagen. Dennis Westerberg inledde starkt med munspel och energi och stämningen höjdes av Dennis entusiasm! Han berättade personligt och levande om vikten av att leva i nuet. Den enda stund vi har är just här och nu. Det som händer nu finns inte längre och ingen kan resa in i framtiden, så oro är bortkastad tid. Dennis lyfte fram ett gott exempel med sina föräldrars skilda syn på sommarväder, där pappa grumsade och var missnöjd i ett års tid för att det kanske regnar nästa semester medan mamma gladde sig åt solen som hon tyckte var garanterad. Poängen var att ingen ju faktiskt vet hur det kommer bli, så tänk inte så mycket åt något håll utan försök finna glädje och lugn här i stunden. Det var också så första dagen avslutades, med en tillställning på puben Bulls head där middag serverades och erfarenheter utbyttes. Glad och positiv stämning stärkt av Dennis viktiga budskap.

Lördag morgon startade med presentation från Skolverket, SUF och Sverigekontakt. Per-Olov Ottoson berättade om de nya riktlinjerna för förskolan och Stefan Sandqvist presenterade SUF:s nya styrelse. Lars Bergman påminde oss om att Sverigekontakt bidrar för att stärka svenska språket utomlands och att det finns resurser att söka och böcker och material på kontoret som väntar på att fraktas ut till svenska skolor världen över.

Efter presentationerna stod en ny föreläsare på tur, Kristina Bähr som berättade om hjärnan och dess funktioner. Kristina som skrivit boken *Hjärnan i skolan – möt barnen där de är* förklarade med tydliga exempel hur viktigt det är att man så långt det går försöker se till varje individs förutsättningar. Hjärnan är inte färdigutvecklad förrän i tidiga 30-års åldern så även om man ska utmana eleverna i skolan måste man ändå ta hänsyn till deras förutsättningar att klara av de uppgifter som arbetas med.

Anna Tebelius Bodin fortsatte på det inslagna temat om hjärnans funktion, förutsättningar och begränsningar och berättade både informativt och underhållande om hur man kan göra för att förbättra förutsättningarna för inläring. En viktig poäng som lyftes fram och förstärktes i båda damernas föreläsningar var mängden information som hjärnan klarar att ta emot från en powerpoint-presentation. Det magiska talet är fem. Fem punkter, inte mer för då slutar man lyssna på den

som presenterar och börjar istället fokusera på texten bakom talaren. Multitasking är också något av en myt. Det kan verka som att vi klarar att ha många bollar luften, men om du i en inläringssituation försöker göra andra saker eller ha TV:n eller Youtube på i bakgrunden så minns du bara det du läst i 30 sekunder, sedan är det borta. Föräldern som kommer in och kontrollerar om barnet verkligen gör läxan blir övertygad för arbetsminnet klarar att återberätta det det just sett, men kunskapen blir inte bestående. Vi lurar oss själva att tro att vi klarar att sms:a, lyssna på musik, se på TV och läsa samtidigt, men som sagt, kortidsminnet bedrar oss och inget av det vi gjort lagras i hjärnan. Annas metoder för bättre inläring finns i hennes bok: *Lär dig mer på kortare tid* som är en lättläst bok med handfasta tips som kan användas i undervisningen tillsammans med eleverna.

Eftermiddagen rundades av med mer nätverkande i grupper då deltagarna kunde knyta kontakter och diskutera framtida samarbeten och utbyten och där efter avsutades konferensen med busstur i klassisk dubbeldäckare runt London med guide som bland annat berättade att vår

Anna Tebelius Bodin

nuvarande kung Carl Gustaf är riddare av det brittiska hovet! Sista stoppet var svenska kyrkan vid Edgware Road där det bjöds på middag och där vi åter fokuserade på att njuta av nuet i goda vänners lag. Lärarika och intensiva dagar där kontakter skapas och återupprättas där man fick ny inspiration och material att använda med våra viktigaste personer i de svenska skolorna, eleverna!

Text: Linda Lindberg

Svenska i Vilnius

En historisk betraktelse

1991. Så nära, men ändå så långt borta. I slutet av 1980-talet hade den litauiska frihetskampen samlat sina krafter i folkfronten Sajūdis. I mars 1990 utfärdade Litauens Högsta råd en självständighetsförklaring. I januari 1991 försökte sovjetiska inrikestrupper återta kontrollen över landet efter att Gorbatjov krävt att den sovjetiska konstitutionen skulle återinföras. TV-tornet stormades, landet försvarade sin självständighet, den sovjetiska statskuppen i augusti 1991 misslyckades och den gul-grön-röda litauiska trikoloren kunde fortsatt vaja i toppen av Gediminastornet i centrala Vilnius.

1991 var jag femton år gammal. Jag hade satt in en annons i ett internationellt brevvänsmagasin som jag hade beställt på posten. Efter några veckor började det dimpaner brev i postlådan i skånska Önnestad: något från USA, något från Frankrike, ett oproportionellt stort antal brev från Ghana. Och från Litauen: konstiga sovjetiska illustrerade kuvert med förtryckta frimärken och små prickiga rutor längst ner till vänster där postnumren skulle fyllas i med stiliserade siffror. De förtryckta frimärkena var halvt överklustrade med otandade litauiska frimärken med den pånyttfödda republikens statsvapen, Vytis, en beriden riddare med sköld och draget svärd. Lietuva stod det. Jag försökte stava mig igenom den kyrilliska bildtexten på framsidan med hjälp av min pappas gamla lärobok i ryska, i vilken jag också hade sett en bild på en luxuös hotellanläggning vid Svarta havet där sovjetiska arbetare enligt uppgift kunde njuta av välförtjänt och helt gratis semester.

Jag öppnade breven. Där låg de första litauiska frimärkena, en talonas, landets tillfälliga valuta, vykort med murriga bilder på olika sevärdheter i Vilnius och Kaunas och brev skrivna på knagglig men fullt begriplig engelska av tonåringar som jag. Det fanns alltså ungdomar där på andra sidan som liknade mig. Och de talade inte ryska utan ett märkligt språk som tydligen skrevs med latinska bokstäver. En flicka hade skickat ett foto där hon stod framför rådhuset i Kaunas. Jag minns att jag tyckte att kläderna såg så omoderna ut. Jag gick till postkontoret och köpte svenska frimärken för halva barnbidraget och skickade tillbaka. Någon svensk sedel åkte med i ett av kuverten; jag hade ju fått en talonas. Och inte visste jag då att jag knappt tjugofem år senare skulle gå in genom porten till Vilnius universitet och ha mitt första seminarium

som gästlärare i svenska.

1991 föddes institutionen för skandinaviska språk vid Vilnius universitet. Några år tidigare, 1986, hade Erika Sausverde, institutionens grundare, kommit till Vilnius från dåvarande Leningrad. Med avklarade svenskstudier, färdigställd doktorsavhandling och en lärobok i bagaget gick hon runt på universitetet och satte upp små svenska flaggor på borden – reklam för språkkurser i svenska. Tidigare, under 1970- och 1980-talen, hade Svetlana Steponavičienė undervisat på kurser i skandinaviska språk, men nu inleddes det kreativa, uppslukande, mödosamma och givande arbetet med att bygga upp en hel institution, ett arbete som snabbt gav frukt. Tidigt samarbetade institutionen med Svenska institutet och fick modersmålstalande lektorer. Tidigt etablerades kontakter med universiteten i Uppsala, Lund och Stockholm (liksom med universitet i Danmark, Norge och på Island) och listan på de personer som genom åren haft betydelse för svenskundervisningen i Vilnius kan göras lång. Tre framstående exempel är Karin Nordquist, Jurij Kusmenko och Tomas Riad. Karin Nordquist från Östersund var lektor mellan 1991 och 1998 och har sedan dess fortsatt att oförtröttligt och med stort personligt engagemang arbeta för Litauen i Sverige och Sverige i Litauen. Jurij Kusmenko, professor vid Humboldt-universitetet i Berlin och universitetet i St. Petersburg, bidrog med ovärderliga kunskaper och erfarenheter, höll flera kurser i bland annat runologi och belönades 2011 för sitt arbete med ett hedersdoktorat på Vilnius universitet. Tomas Riad var gästprofessor i Vilnius under tre år och var särskilt värdefull för utvecklingen av forskarutbildningen.

Historien om uppbyggnaden av institutionen i början av 1990-talet presenterar sig i skärvor för en person som kommer till ett nutida Vilnius som genomgått

dramatiska förändringar. Det akademiska vävs ihop med det personliga i dessa brottstycken som jag får mig återberättat. Hur vår nuvarande chef som ung student i den allra första svenskgruppen fick visum nummer ett till Sverige. Hur lektor Karin Nordquist hyrde en lägenhet på den mest centrala gatan i Vilnius historiska stadskärna, Pilies gatv, för några få dollar i månaden – ja, det låter som en scen ur Borat, om någon minns den filmen. Hur kallt det kunde vara i undervisningslokalerna. Hur en annan kollega som hörde till den första svenskgruppen på en resa till Sverige satt på ett hotellrum och tillsammans med en kamrat åt kilovis med apelsiner. Det var tuffa år efter den sovjetiska ekonomins sammanbrott. Akut varubrist uppstod. Fungerande import- och exportstrukturer var inte etablerade. Nästan allt skulle byggas upp från grunden. Idag efter många år är situationen så klart annorlunda. Jag köper hur mycket apelsiner jag vill. Om jag har pengar. Ändå känner jag ett sting av avundsjuka gentemot mina kollegor som var med om denna tid. Inte på varubristen, inte på oordningen, inte på livsbetingelserna, men på känslan som ändå verkar ha funnits: att allt öppnade sig, att de var de första i en ny värld, att allt byggdes upp. Men kanske är det bara romantiskt uppdiktad sentimentalitet för något jag inte ens själv varit med om.

1939. Detta år blev den unge Lennart Kjellberg (1913–2004) svensklektor i Kaunas, vid den tiden tillfällig huvudstad i mellankrigstidens litauiska republik. Detta arbete fortsatte han senare på Vilnius universitet innan han lämnade staden före den sovjetiska inmarschen. Svenskundervisningens historia på Vilnius universitet börjar alltså inte 1991 eller 1986, eller med kurserna på 1970- och 1980-talen, utan tidigare än så.

Lite historisk bakgrund: Efter Tsarryss-

lands undergång revolutionsåret 1917 förklarar sig Litauen självständigt 1918. Kort därefter genomför kommunistiska styrkor ett försök att etablera en litauisk-vitrysk kommunistisk stat, Litbel. Den nya staten möter militärt motstånd från såväl det icke-kommunistiska Litauen som Polen och lyckas inte etablera sig. Polen – ett land med vilket Litauen har en flera hundra år gemensam historia i Rzeczpospolita, det polsk-litauiska samväldet – intar Vilnius och införlivar så småningom staden i sitt territorium. Litauen flyttar sin huvudstad till Kaunas. Efter Molotov-Ribbentroppakten och Tysklands anfall mot Polen 1939 blir Vilnius återigen litauiskt under en kort tid innan sovjetiska (1940) och senare tyska (1941) styrkor intar staden. De brev som Lennart Kjellberg skrev till sin fästmo hemma i Sverige finns bevarade, och ger en inblick i det Vilnius han mötte år 1939: en stad dit litauiska trupper hade kommit men som de polska ännu inte lämnat, en stad som befinner sig i ett slags vakuum där ingen riktigt vet hur det ska gå, en stad med utgångsförbud kvällstid och med matransonering, och en stad där den judiska kulturen och jiddisch fortfarande lever. Nordens Jerusalem kallades Vilnius av Napoleon. Den nutida vetenskapen om den judiska kulturens förestående undergång skänker något ödesmättat över breven.

Mitt i detta redogör Lennart Kjellberg i breven för föreläsningar om Hjalmar Söderbergs prosa och svensk 1700-talslitteratur i sitt arbete som svensklärare. Han kom så småningom att bli en framstående slavist och översättare, bland annat av Adam Mickiewicz Herr Tadeusz, vilket räknas som Polens nationalepos och som

börjar med raderna O Litauen, mitt fädernesland! Kosmopoliten Mickiewicz föddes i det av Ryssland uppdelade polsk-litauiska samväldet i en stad i dagens Vitryssland, studerade i Vilnius i dagens Litauen, förvisades till Ryssland, reste till Rom och Paris, avled i Istanbul och skrev på polska – en vacker illustration av denna regions skiftande historiska öden. Lennart Kjellberg översatte även ett centralt verk i den litauiska litteraturen, nationalskalden Kristijonas Donelaitis versepos Årstiderna.

2016. Tisdag morgon, en dag i början av november. Jag går in i undervisningssalen. Studenterna väntar, småpratar. De ser inte längre ut som flickan på fotot från 1991 utan som vilka studenter som helst i vilket europeiskt land som helst. De är unga, öppna och globala medborgare och var med bred marginal inte ens födda 1991. Det är dagen före det amerikanska presidentvalet, vilket vi snabbt kommenterar. Vi läser ett utdrag av Vilhelm Moberg. Temat – utvandringen till Amerika – är tacksamt göra kopplingar till. Sverige var ett utvandringsland som är ett invandringsland. Litauen har haft en stor emigration under de senaste åren, ett problem som diskuteras på nationell nivå. Litauen har förändrats i grunden men det har Sverige också.

Mina studenter är de senaste i raden av nu flera generationer skandinavister som har utbildats vid Vilnius universitet. Även om vi fortfarande satsar på kvalitet före kvantitet, är studenterna betydligt fler nu än för några år sedan. Söktrycket är stort och många konkurrerar om en plats. Anledningarna till det stora intresset är flera. Litauen har de senaste åren geopolitiskt

orienterat sig mot Sverige och Östersjöområdet. Några läser av idealistiska skäl, av intresse för det svenska språket och den svenska kulturen och litteraturen. Några har personliga kopplingar till Sverige. Några ser framför sig att arbeta inom någon av alla de verksamheter med koppling till Sverige som idag finns i Litauen. Denna sektor är stor idag; jag har sett uppgifter om att det finns 3000 arbetsplatser i landet där det krävs kunskaper i något av de skandinaviska språken. Om studenterna hade velat skulle de ha kunnat läsa svenska någon annanstans än i Vilnius – svenskundervisning bedrivs även på universiteten i Klaipėda och Kaunas.

Centret för skandinaviska studier firar i år sitt 25-årsjubileum och det är en stabil och livaktig miljö mina studenter är en del av. Studenterna läser kurser i skandinavisk historia, litteratur, språkhistoria och lingvistik. Regelbundet kommer gäster från Sverige och andra skandinaviska länder. Och de lever i en annan och bättre värld än förr. De åker som utbytesstudenter till städer som Stockholm, Lund eller Umeå. De hälsar på sina kamrater som studerar i Sverige. De har samma rätt att sucka högt över den politiska utvecklingen som jag. Svenska tv-program och filmer är några knapptryckningar bort. 1991. Så nära, men ändå så långt borta.

Text: Jim Degrenius

Jag står i tacksamhetskuil till två artiklar av Erika Sausverde, "20 years of Scandinavian Studies at Vilnius University – Feast, Play and Puzzles" (i boken Fun and Puzzles in Modern Scandinavian Studies, 2014) och "Lennart Kjellberg och Litauen" (i boken Grenzgänger. Festschrift zum 65. Geburtstag von Jurij Kusmenko, 2006).

Svensklärarkonferens i Litauen

Under en småregnig helg i oktober arrangerade Riksföreningen Sverigekontakt en konferens i Vilnius för svensklärare i Baltikum med omnejd. Tillsammans med andra språk- och undervisningsintresserade från Litauen, Lettland, Estland, Finland, Ryssland, Vitryssland och Sverige inkvarterade jag mig på Hotel Comfort i närheten av centralstationen i södra Vilnius, för att i dagarna tre lyssna på andras, och dela med mig av mina egna, erfarenheter.

Evenemanget började storslaget på fredagskvällen med mottagning och mingel på Svenska ambassaden som ligger mitt i centrum vid rådhusplatsen. Som utlandssvensk i Litauen känns det att Sverige satsar på Baltikum och mottagningslokalerna motsvarar verkligen den positiva bild av Sverige som man generellt möter här.

Lördagen och söndagen bjöd på många intressanta föredrag och övningar, och inleddes med information från Riksföreningen Sverigekontakt och Svenska Institutet, vilket var särskilt bra för oss som inte tidigare deltagit i dessa evenemang. Därefter grävde vi oss, med hjälp av Maia Andréasson och Sofia Tingsell, ner i grammatikens förunderliga värld, och funderade över nya sätt att undervisa den. Vi fyllde satsscheman och studerade grammatiska idiom, som "kul och kul" samt "han sjöng och hade sig".

Under båda dagarna gjorde Lars-Åke Smed intressanta presentationer om film, där han visade filmklipp från svenska filmer av vitt skilda slag, från filmens

genombrott fram till idag. Han visade också hur man på olika sätt kan använda filmer i sin svenskundervisning.

På söndagen fick vi av Anna Hannesdottir och Bo Ralph, en inblick i Svenska Akademiens arbete och historia. Bo berättade även personligt om att vara en av de "aderton", och hur han inte kunde avslöja årets nobelpristagare i litteratur. Kanske mest intressant för oss lärare, är akademiens kontinuerliga arbete med sina olika ordböcker: Svenska Akademiens ordbok (SAOB), Svensk ordbok (SO) samt Svenska Akademiens ordlista (SAOL). Sverigekontakts Lars Bergman informerade även om att Riksföreningen fogar över ett parti av trettonde upplagan av SAOL, som de gärna delar med sig till den som vill ha ett eller flera exemplar.

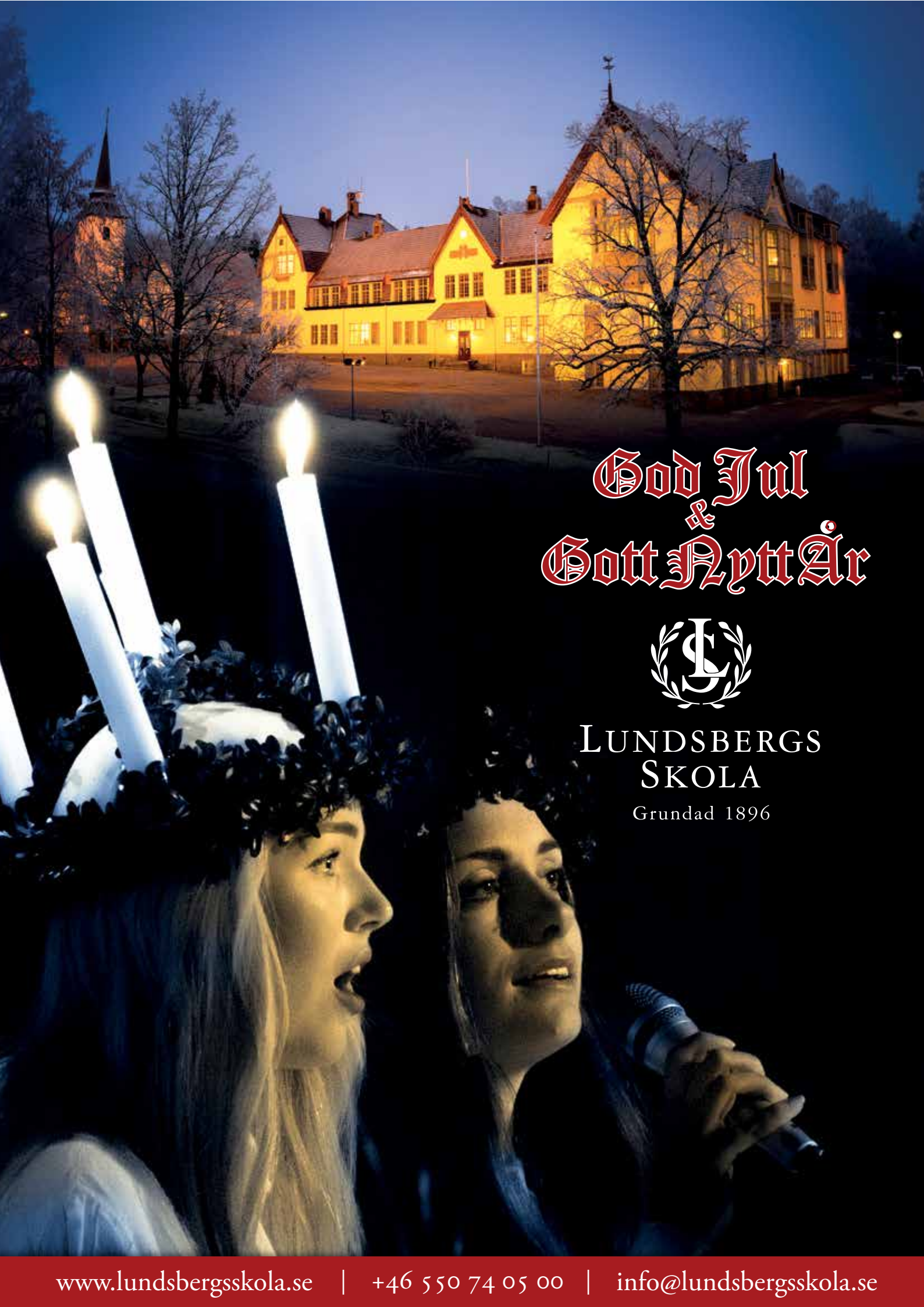
Vad vore en konferens med bara intressanta föredrag? Inte lika mycket, utan de personliga möten som till stor del sker i pauser och på kvällen. Årets svensklärarkonferens gav många tillfällen att träffa kollegor under trevliga former,

och på lördagskvällen dinerade vi tillsammans på anrika Restoranas Lokys i gamla stan, där vi till menyen bjöds att prova sex olika litauiska öl.

Detta var första svensklärarkonferensen i Baltikum för mig, och jag måste tillstå att den var mycket trevlig och välarrangerad, och jag återkommer gärna om tillfälle ges.

Text: Jonas Amoson, Svensklärare Vilnius

God Jul
&
Gott Nytt År

LUNDSBERGS
SKOLA

Grundad 1896

Konferens i Fort Lauderdale

Den första helgen i november var det dags för Svensk Utlandsundervisnings Förenings (SUF) konferens för de svenska skolorna i Nordamerika. Ett fyrtiotal lärare, styrelsemedlemmar och föreläsare sluter upp på ett tjusigt hotell – Pelican Grand Beach Resort – som ligger på stranden i Fort Lauderdale.

Svenska Skolan i Fort Lauderdale stod även som värdar för skolkonferensen två år tidigare (i november 2014). Vi i Fort Lauderdale har dock våra misstankar om att det inte enbart var vårt trevliga sällskap som fick SUF att åter tillfråga oss om vi kunde hålla i arrangemanget, utan snarare det varma vädret.

Konferensen inleds på fredagskvällen med tilltugg och samkväm ute på hotellets veranda. De ljumma vindarna och den vackra solnedgången gör sitt för den trevliga stämningen bland deltagarna. Även om vissa inte har behövt resa speciellt långt, har andra (såsom lärarna från Vancouver i Canada) suttit på ett flygplan i tio timmar och känner sig därför rätt mosiga.

Efter frukost på lördagsmorgonen

inleder Stefan Sundqvist, ordförande i SUF, och Lars Bergman, Riksföreningen Sverigekontakt, med anföranden om respektive organisation. Dessa föredrag är väldigt uppskattade bland deltagarna då det för många uppdragas att det finns oväntat stöd och resurser att hämta hos båda organisationerna.

Sedan är det dags för Per Olov Ottosson från Skolverket att berätta om aktuell utveckling för utlandsskolorna. En viktig aspekt av hans anförande för oss i Nordamerika är förstas hur Skolverket förväntas budgetera för vår verksamhet.

Eftersom de flesta deltagarna är lärare, upplever många att höjdpunkten under helgen är Linda Rahm Hallbergs föredrag om språkutveckling. Linda jobbar till vardags som rektor men även med fortbildning av lärare. Hon pratar om utmaningarna med språkinläring, men kommer också med många konkreta tips som lärarna kommer att kunna använda i sin egen undervisning.

Efter en välbehövlig lunchrast då lärarna får tillfälle att smälta både mat och information står sedan workshops på schemat. Ett av huvudmålen med konferensen är erfarenhetsutbyte skolorna emellan, och under eftermiddagen diskuteras därför ämnen som skolmaterial, fundraising och hur de olika skolorna bedriver sin verksamhet.

Det visar sig att bland de närvarande skolorna har Boston flest medlemmar med ungefär 120 elever, och den minsta skolan är Connecticut med 25. Medel-

talet verkar ligga runt 60 elever. Eftersom Amerikaskolorna alla är fristående organisationer bedrivs verksamheten väldigt olika. Hur man strukturerar klasserna, hur ofta man möts, var man håller till (många träffas i kyrkor), och hur man avlönar lärare varierar stort. Det skolorna har gemensamt är att de alla är föräldradrivna och i många fall jobbar man både som lärare och sitter samtidigt i styrelsen.

Många av deltagarna från nordligare breddgrader hade hoppats på att middagen kunnat intas utes vid hotellets pool, men tyvärr sviker vädret och man får nöja sig med att avnjuta en god middag inomhus istället. Tack vare Föreningen Sverigekontakts generösa bidrag till matkassan blir alla mätta och glada.

Söndagen inleds med att rektorn på internatskolan Lundsberg, Johan Harryson, talar om skolans verksamhet. Han visar även en film som skildrar eleverna och boendet. Många blir nog positivt överraskade eftersom verkligheten verkar betydligt mer harmonisk än den bild som media målat upp angående internatskolorna i Sverige.

Efter lunch är det sedan hög tid att

avrunda konferensen. Nästa år kommer troligvis ingen konferens äga rum i Nordamerika, men år 2018 är det dags igen. Dessa SUF konferenser är mycket givande för oss som är aktiva i utlandsskolorna. Vi är mycket tacksamma för att

Sverige vill satsa på våra barn, och det gör vår uppgift att lära dem det svenska språket och kulturen betydligt lättare.

Text: Åsa Johansson Bagley

ETT MINNESMÄRKE BERÄTTAR

Alfred Nobel

En svensk som vi finner på minnesmärken över hela världen är Alfred Nobel. Vad hans pris har betytt för Sverige igår, idag och imorgon ser man på spridningen av hans bild och namn. Jag har valt att endast ta med ett urval minnesmärken med hans bild, i annat fall skulle jag kunna fylla hela tidningen med minnesmärken där hans namn förekommer.

1. Vi ger oss ut på en resa ett varv runt klotet. Det första stoppet blir i Norge, var annars? Fredsprisets land har hans bild och fredsprismedaljen som minnesmärke.

2. Vi styr söderut mot Tyskland. Tyskland uppmärksammade Nobels testamente från 1895 på dess 100-årsdag.

3. Från Tyskland till Schweiz går resan vidare. En av Schweiz nobelpristagare är Henri Dunant, han som grundade Röda Korset. På schweiziska märken används fortfarande Helvetia som är romerska rikets namn på landområdet där nu Schweiz ligger.

4. Vid Adriatiska havet finner vi Montenegro som har Alfred Nobel som minnesmärke. Minnesmärket vid 175-årsdagen av Alfred Nobels födelse.

5. Nere på Balkan har också Makedonien ett minnesmärke med Alfred Nobel och firandet av 100 år av Nobelpris.

6. Nästa stopp blir i Italien, i San Remo. Alfred Nobel var tidvis bosatt där och Nobelfestens blommor kommer från denna stad. Alfred Nobels bostad i San Remo.

7. Vi tar oss den korta sträckan från San Remo till Monaco för att beskåda Alfred Nobels vänsterprofil på Nobelmedaljen. Nobelmedaljerna har tillverkats sedan 1902 och ekonomiprismedaljerna sedan 1968.

8. Vi tar oss över Medelhavet och vidare in i Afrika, till Mali i Västafrika. Denna forna franska koloni har ett minnesmärke med Alfred Nobel. På minnesmärket ser vi även de fem nobelprisen; Fred, Fysiologi (medicin), Litteratur, Fysik och Kemi.

9. Grannlandet Senegal har Alfred Nobel som minnesmärke i samband med 95-årsdagen av hans död. 95 Anniversaire de la Mort Alfred NOBEL = 95-årsdagen av Alfred Nobels död.

10. Resan fortsätter söderut i Afrika till Centralafrikanska Republiken. Landet som ligger alldeles norr om ekvatorn gav ut ett minnesmärke med Alfred Nobel och i bakgrunden finns Nobelstiftelsens lokaler på Sturegatan 14 vid Humlegården i centrala Stockholm. På minnesmärket ser vi också den svenska flaggan som hänger ut från Nobelstiftelsens fasad.

11. Resan går vidare söderut i Afrika till Swaziland. I Swaziland har man uppmärksammat Alfred Nobels gärning som en framstående uppfinnare. På minnesmärket är Alfred Nobel avbildad samt en besättning från ett örlogsfartyg. Besättningen står vid Alfred Nobels uppfinning, dynamiten, som exploderar i en synlig kaskad.

12. Sydafrika har en betydligt lugnare framtoning än grannlandet Swaziland, märket visar Alfred Nobels laboratorium. RSA står för Republic of South Africa.

13. Vi tar ett stopp till i Afrika på väg till Asien. Ett besök på Afrikas horn i Djibouti. Här har vi den klassiska avbildningen av Alfred Nobel. Vänster profil och vänster arm och hand uppåt på sidan, samtidigt som han sitter i en tronliknande stol. Denna bild är en av de vanligaste på minnesmärken.

14. Vi är i Ryssland och finner ett minnesvykort med Alfred Nobel. De fyra Nobelprisens minnesmedaljer och Alfred Nobel själv på frankotecknet.

15. Ytterligare en vänsterprofil av Alfred Nobel. Minnesmärket vid 175 års dagen av Alfred Nobels födelse.

16. Vi fortsätter genom Asien till Republiken Azerbajdzjan. Ett lite annorlunda minnesmärke med Alfred Nobel. På minnesmärket syns Alfred Nobels äldre bror Ludvig Nobel och Robert Nobel, den äldste av bröderna Nobel. De tre bröderna drev ett ryskt oljebolag tillsammans under namnet Branobel som på svenska hette Naftaproduktionsaktiebolaget Bröderna Nobel. Grundkapitalet kom från faderns vapenfabrik i St Petersburg. Bolaget hade som mest 50 000 anställda varav 14 000 i Azerbajdzjan, Baku, lönsamheten var det lite si och så med.

Alfred Nobel fick tillskjuta kapital vid flera tillfällen. Innan bolsjevikerna tog över oljefälten lyckades bröderna Nobel sälja en del av bolaget. Av Alfred Nobels förmögenhet kommer från detta bolag ca 12 %.

17. Vi åker vidare österut i Asien och hamnar i Bhutan, det lilla kungadömet som gränsar till Kina i norr och Indien i söder. Minnesmärket är för att högtidligt hålla det 75:e året som Nobelpriset har utdelats.

18. Vårt sista stopp i Asien blir i det stängda landet Nordkorea. Alfred Nobel förädrades som minnesmärke där 1984. Han skulle ha fyllt 150 år 1983. Nordkorea har angivet alla hans namn "Alfred Bernhard Nobel" och märket har ej en vänster profil.

19. Vi lämnar Asien och ger oss ut i

Oceanien till Wallis- och Futunaöarna. Ögruppen ligger mellan Fiji och Samoa, räknas till Polynesien och är ett franskt territorium med ca 16 000 invånare. Här ute i Stilla havet hittar vi Alfred Nobel. Hans bild och de fem Nobelprisen finns avbildade.

20. Nu styr vi rakt över Stilla havet, mot Panamakanalen. I Panama finner vi Alfred Nobel och en fredsduva på ett minnesmärke. Premio Nobel de la paz = Nobels fredspris.

21. Vi åker vidare ut bland de Västindiska öarna till Grenada. Ögruppen med sitt tropiska klimat har Nobelprisets litteraturmedalj och Alfred Nobel som motiv. Vår resa runt planeten i Alfred Nobels spår är på inget sätt slut här i Västindien, utan kan fortsätta i ytterligare flera varv. Alfred Nobels ansikte på minnesmärken med anknytning till Sverige är ett av de mest spridda världen över.

22. Utrymmet i Sverigekontakt är begränsat så vi slutar vår resa i Sydamerika, i Paraguay. Minnesmärket är till minne av Alfred Nobels död och 75 år av Nobelpris. Ett fint avslut på en resa med en stor man och vår svenska flagga.

Text: Sven Vindelstam

ETT MINNESMÄRKE BERÄTTAR

HERRGÅRDEN DUKORA I VITRYSSLAND

Det finns många historiska kopplingar mellan Vitryssland (eller Belarus som en del säger) och Sverige. En modern vitrysk filosofie doktor i historia Andrej Kotliartchouk har genomfört en omfattande undersökning om svenskar i vitrysk historia och kultur där man kan hitta oändliga exempel på att de två nationerna ligger mycket nära varandra vilket tyvärr är okänt för många såväl i Sverige som i Vitryssland.

Centret för svenska studier i Minsk, en av de fyra institutionerna som erbjuder svenskundervisning i landet och är samordningscentrum för studier av det svenska språket, den svenska litteraturen och kulturen i Belarus, anordnade ett besök för några svenska gäster och några svensklärare och studenter till en herrgård Dukora som ligger ca 30 km från huvudstaden. En gång regerade en otroligt begåvad och hederlig svensk filantrop över närliggande orten Dukora. Svenskarna var nyfikna på vad deras landsman åstadkom i ett föga känt område medan de vitryska deltagarna ville bekanta sig med en del av sin egen kultur och historia.

Dukoras historia

En av ägarna till herrgården Dukora var Michał Kazimierz Ogiński från den

framstående litauisk-vitryska adelsläkten Ogiński. Släktnamnet Ogiński är känt för nuvarande generationer tack vare polonäsen «Pożegnanie Ojczyzny» ("Farväl till hemlandet"). Michał Kleofas Ogiński som författade polonäsen ägde också Dukora under en viss tid.

Michał Kazimierz Ogiński, farbror till den berömde kompositören Michał Kleofas Ogiński, var en skicklig musiker, poet, tonsättare samt grundaren till den vitryska operan och en mångsidig person. Dessutom, var han storhetman av Litauen och högste befälhavare för Storfurstendömet Litauens armé (blanda inte ihop med nuvarande Litauen – på 1000–1800-talen kallades först och främst vitryska och även en del nuvarande litauiska territorier för Litauen).

På 1700-talet var storfurstendömet Litauen (som bestod i stort sett av dagens Vitryssland och Litauen) och kungadömet Polen i union, vilken hette Polsk-Litauiska Samväldet. Michał Kazimierz Ogiński omnämns ofta som krigsherre i historiska krönikor från den tiden.

På 1790-talet kände Michał Kazimierz Ogiński på sig att Polsk-Litauiska Samväldet skulle delas igen och därför gjorde han något som förvånade både hans samtida och ättlingar. (Grannländerna delade upp Polsk-Litauiska Samväldet flera gånger och vid den tredje delningen

1795 upphörde Polsk-Litauiska Samväldet att existera). Michał Kazimierz Ogiński som hade många ägor bestämde sig för att skänka bort sina egendomar till sina officerare.

"Om de inte hade fått den här gåvan av Ogiński skulle de förmodligen inte ens ha lyckats bevara sina adelstitlar", berättar den historieintresserade direktören på herrgårds- och parkkomplexet Dukora Andrej Zacharenko. "Här kallade man adeln för szlachta och den utgjorde 16% av befolkningen vilket var betydligt mer än i det ryska imperiet där mindre än 2 % av befolkningen tillhörde adeln. Under det ryska imperiet var det mycket svårt för szlachta att bevisa sitt aristokratiska ursprung. Det infördes speciella lagar som blev till ett hinder för de adelsmän som inte hade någon mark eller hade ont om den. De fick inte längre behålla sin adliga titel. På så vis genom att ge bort mark till sina officerare säkrade Ogiński deras framtid och räddade deras titel".

Ogiński skänkte Dukora och Smilovitji till sina två stabsofficerare Stanisław Moniuszko (farfar till den kände kompositören Stanisław Moniuszko) och František Oshtorp (Åstorp?). Enligt vissa källor var František Oshtorp personlig assistent till Michał Kazimierz Ogiński.

"Det blev en gåva till två, som om

Ogiński ville sätta dem på prov: visa vem ni är och hur starkt ert militära broderskap är,” påpekar Andrej Zacharenko. ”Ogiński hade inte fel om sina officerare. De bråkade inte utan löste allt genom att singla slant. Ödet bestämde att Stanisław Moniuszko fick Smilovitji och František Oshtorp fick Dukora”.

Trots att Dukora inte tillhörde Moniuszko, gick han med på att bygga en kyrka i Dukora. Det kändes rättvist att bygga en ny kyrka just i Dukora för dess gamla kyrka var förfallen, medan Smilovitji hade redan en stor fin katolsk kyrka.

Oshtorp finns begravd i kyrkans krypta. Kyrkan byggdes om flera gånger, men den står fortfarande på sin ursprungliga plats.

Oshtorps Dukora

Det finns ett antagande att František Oshtorps far var en svensk soldat i Karl XII:s armé. När det stora nordiska kriget var slut, stannade den svenske soldaten kvar i Litauen. Han var långt ifrån att vara en vanlig soldat utan uppenbarligen var han av aristokratiskt ursprung.

František Oshtorps son Leon fick ta över Dukora efter sin far och det var tack vare Leon som Dukora förvandlades till ett legendariskt ställe. Där byggdes ett magnifikt slott i klassisk stil med en fin park runt det. Balerna i Dukora ansågs vara de bästa i Minskregionen. Och högvakten i Dukora hade till och med sin egen orkester.

På 1800-talet blev Dukora centrum för kulturlivet i hela Minskregionen. I Dukora uppträdde den första vitryska cirkusen. Där fanns en teater, ett stort bibliotek och ett imponerande konstgalleri. Leon Oshtorp samlade inte moderna dyra verk av europeiska mästare utan konstverk av vitryska, polska

och litauiska mästare. Förutom porträtt och stilleben fanns det målningar som framställde viktiga händelser i den vitrysk-litauiska historien.

Oshtorpsläkten la grunden till ett stuteri i Dukora, som med tiden fick gott rykte runt hela ryska imperiet.

Leon Oshtorp bidrog till att bevara szlachtas adliga kultur under de nya politiska omständigheterna. Som ung utsågs Leon Oshtorp till marskalk för Minskregionen och hade samma tjänst i 20 år. Han var ledare för den lokala adeln, kände alla adelsmän, även de som förlorade sin titel, och hjälpte dem så gott han kunde. Tack vare Oshtorps stöd, till exempel, lyckades Wincenty Dunin-Marcinkiewicz, en känd vitrysk dramatiker, bevara sin adelstitel.

Det är känt att Leon Oshtorp underhöll hela domstolssystemet i Minskregionen under många år. Han tyckte att en fattig domstol var korrupt. Han såg till att det var rättvist i det område som han styrde över.

Tyvärr finns det få materiella bevis från gårdens bästa tid. Under den ryska revolutionen 1917 fick gården inga skador, men år 1944 när de tyska trupperna retirerade och den sovjetiska armén inte hann komma dit, sprängdes Dukoraslottet av partisaner.

Vad kan man se och göra i Dukora nu

Dukora lockar inte bara de historienyfikna utan är ett underbart ställe som passar utmärkt för familjeutflykter för det finns många saker att se och uppleva här.

Förutom museet där Oshtorps och andra Dukoraägares historia beskrivs, finns det små sagostugor som kan berätta ens favoritsagor. Det enda man behöver göra är att trycka på en knapp för att för-

flyttas till sagovärlden.

Man kan också bekanta sig med olika traditionella vitryska hantverk i olika verkstäder, till exempel keramik, broderi, smide och myntframställning. Besökare har inte bara möjlighet att lyssna på guiden och se tillverkningen utan kan även delta i den - att sitta vid drejskivan, att prova på smidesarbete och göra ett eget mynt.

Det upp- och nervända huset är ett av Dukoras främsta sevärdheter. Det faktum att det upp- och nervända huset byggdes i Dukora är inte slumpmässigt, det är en fortsättning på den fina tradition som szlachta hade en gång i tiden - att ta med hem olika intressanta uppfinningar från utlandet. Sådana hus finns i många länder, men det är det första som byggdes i Belarus (Vitryssland). När man kommer in i huset verkar det som om huset faller för hushållsprylar och möbler hänger ovanför en, taket är under fötterna och hela huset står i vinkel. Ens vestibulära system sätts på prov och man kan känna sig yr!

Innan man lämnar Dukora kan man skriva sin önskan på en lapp vid den stora 400 år gamla eken som enligt tron uppfyller önskningsar.

Vad man än sysselsätter sig med i den kultur- och historierika trakten känner man direkt att alla byggnader, alla föremål och även människor och deras tankar där genomsyras av den inspirerande och högsinnade andan som svensken Leon Oshtorp lade an i herrgården.

Text: Nastassia Maiskaya och Maria Sakavets

Informationskällor
<http://news.tut.by/society/454649.html> om Dukoras historia
<http://dmitrij-kr.livejournal.com/92858.html> om Dukoras historia
<http://www.gk-agroproduct.by/maentak/> Herrgårdens hemsida

Modell av herrgården Dukora

Om den finska julen (och lite sorgliga)

Den finska julen är varm och fridfull och full av traditioner, till en del ganska lik den i Sverige. På nätet hittar man dock texter där det skämtas om våra deprimerande jultraditioner, hur vi lyssnar på sorgsen julmusik, besöker kyrkogården och dricker sprit. Det finns väl en smula sanning i detta. Vi finner dansar visserligen inte runt julgranen och skriver inga roliga rim på julklapparna men jag gillar verkligen den finska julen som den är, stämmningsfull och högtidlig.

Julfirandet börjar ofta i god tid med lillajulsfester som ordnas på många arbetsplatser. Till slut hamnar festgänget oftast på krogar och restauranger och det är svårt att få tag på en ledig taxi t.ex. i Åbo centrum på fredagskvällarna i november och december.

Under december månad firar vi Finlands självständighetsdag den 6 december, och finlandssvenskarna firar dessutom Lucia. Då har vi hela tiden anledning till att äta gott och tända ljus. I december dricker vi massvis med glögg och bakar pepparkakor och jultårter, eller julstjärnor som de också kallas, dvs. smördegskakelser fyllda med plommonmarmelad. Till julförberedelserna hör också att göra sina julkort själv. Vi finländare skickar massor av julkort till vänner och släktingar.

Kyrkorna besöks flitigare under jultiden än annars. Många går och sjunger *De vackraste julsångerna* i kyrkan och kyrkorna är proppfyllda med folk som försöker uppleva den äkta julstämningen. De julsånger och -psalmer vi sjunger är andaktsfulla och vackra och det finns också rentav sorgliga sånger som *Varpunen jouluaamuna* (Sparven om jul-

morgonen) som berättar om ett barn som dött och tagit skepnaden av en liten sparv.

*– Jag är icke den du tror, ty ditt öga tåras.
Jag är ju din lilla bror, som dog bort i våras.
När du bjöd glad ditt bröd åt den fattige i
nöd, bjöd du åt din lilla bror, som dog bort
i våras. (Ur Sparven om julmorgonen av
Zacharias Topelius)*

Julfirandet kulminerar i en familjefest på julafton precis som i Sverige. Då jag var barn hämtade vi ofta själva julgranen i skogen och den pyntades färdig dagen före julafton. På landet hör det fortfarande till att gå ut i skogen efter en julgran.

Julaftonen inleds i många barnfamiljer med tv-tittande. Julgubben har ett eget program där han svarar på barnens telefonsamtal. Förmiddagens klassiker är den tecknade engelska filmen *The Snowman* (på finska: *Lumiukko*) som sänds vid elvatiden varje julafton. Efter det samlas de vuxna framför tv:n för att se och höra hur julfriden utlyses i Åbo klockan tolv enligt en gammal lagtext. Julfriden har utlysts sedan medeltiden och börjar ”I morgon, vill Gud...” Även om jag bott i Åbo i hela mitt vuxna liv har jag aldrig själv varit på gamla Stortorget i centrum och upplevt stämningen på plats. Folkmassor är inget för mig.

Däremot sitter min familj hemma och njuter av risgrynsgröt och glögg. Och sedan följer en av de skönaste jultraditionerna – julaftonsbastu. Då badar vi i lugn och ro och har bara en ljuslykta som belysning i bastun.

Min mans familj är ganska stor och vi samlas hos svärmor på julaftonen för att äta julbord där. Detta sker på eftermid-

dagen då alla är färdiga med sina egna sysslor. Julbordet består av skinka, rosoll (en sallad på bl.a. tärnade kokta rödbetor, potatis och morötter samt äpple och saltgurka), morotslåda, potatislåda, hembakad söt limpa, sill, gravad lax och möjligen också lutfisk. Kalkon och batatlåda (el. sötpotatislåda) har blivit allt vanligare julmat och har man inte ätit risgrynsgröt tidigare på dagen, har man det ofta till efterrätt. Mannens släkt som kommer från Karelen bjuder alltid på rispiroger och svampsallad till julen. Det är vanligt att dricka svagdricka eller vin till maten.

För barnen är julafton väl den längsta dagen om året, eftersom de måste vänta på julklapparna till långt in på kvällen. Julgubben som bor i Korvatunturi i Lappland har lång väg och många familjer att besöka. Men underligt nog klarar han av detta varje år. Om han inte hinner komma personligen, lämnar han klapparna under julgranen så att ingen ser. Om han har tid att sitta ner en stund, välkomnas han med läten Joulupukki (Julgubben) som alla kan, såväl barn som vuxna.

Julaftonskvällen firas ofta tillsammans med nära och kära och i mörkret är det också stämmningsfullt att göra ett besök på kyrkogården och tända ljus på de anhörigas gravar.

På juldagen tar man det ofta lugnt och myser hemma med en julklappsbok och besöker möjligtvis sina närmaste släktingar. Tidigare åt man julmat i flera dagar men nu när butikerna har öppet nästan jämt är det möjligt att ganska snabbt gå över till en lättare meny.

Annandag jul är det vanligt att familjerna går ut och träffar vänner och några går t.o.m. på dans. Finns det snö är det vanligt att gå ut och åka skidor eller skridskor.

Jultiden slutar på trettondagen och skolorna börjar igen. Granen kastas ut senast då och de sista chokladaskarna töms. Många finner bestämmer sig för att börja en alkoholfri januari och gymnasalarna och gymmen fylls av folk som vill bli av med de extra kilon som kommit under julen. Har man tillräckligt av den berömda finska sisun, lyckas man gå ner i vikt innan det är dags att fira jul igen...

Jag önskar Er alla en snörök och fridfull jul!

Text: Johanna Savolainen

Författarbösk i Minsk

Författaren och bibliotekarien Arne Johnsson har varit i Minsk och besökt främst det svenska centret, men även de två universiteten med svenskundervisning – MSLU och BSU.

Med på besöket var även Charlotta Johansson från Svenska institutet och Lars Bergman från Riksföreningen Sverigekontakt. Arne Johnsson föreläste om modern svensk litteratur vid de tre enheterna och ett flertal av de verk som togs upp skänktes efteråt till det svenska centret. Arne gav även en föreläsning till centrets lärare, varav flera även arbetar vid de båda universiteten. Han avslutade sin tid i Minsk med ett möte med blivande vitryska författare – det var ett tjugotal personer som gick en skrivarkurs

som ställde frågor och tog till sig skrivartips från Arne.

Charlotta Johansson informerade studenterna vid de två universiteten vad Svenska institutet gör i allmänhet och vad SI kan göra för studenterna i Vitryssland i synnerhet. Lars Bergman ägnade sig främst åt det svenska centret och samtalade med lärarna och centrets chef – Nastassia Maiskaya. Det svenska centret har cirka 100 svenskstuderande och ytterligare ett hundratal totalt som studerar norska, finska, holländska och danska. Det är fantastiskt roligt att intresset för svenska språket är så stort i Vitryssland!

Text: Lars Bergman

Arne Johnsson

Ut i världen

som utlandslektor

I februari varje år utlyser Svenska institutet (SI) lediga lektorstjänster i utlandet för kommande läsår. Och i höstas lämnade nio svensklärare Sverige för att, under ett läsår eller längre, arbeta vid ett utländskt universitet. Några av dessa lärare hade redan varit iväg tidigare och nu fått mersmak, medan för andra var det första gången. Vi har här intervjuat tre helt nya lektorer för att ta del av deras första intryck. De har fått svara på följande frågor:

1. Vad har du för slags kurser?
2. Är det något som har förvånat dig när det gäller undervisningen?
3. Finns det någon rolig episod som du vill berätta om?
4. Vad tycker du är bäst med att vara utlandslektor?

Malin Gemzell, St Kliment Ochridski Universitetet i Sofia, Bulgarien

Antal svenskstuderande: drygt 75.

Antal svensklärare: 6

1. Jag undervisar i en kurs som heter Praktisk svenska. Det handlar om att använda det svenska språket i tal och skrift. I kursen koncentrerar jag mig på moderna texter, nyheter, poddar och tal-språk. Grammatik, syntax, ordbildning och litteraturhistoria får studenterna i andra kurser. Totalt undervisar jag 77 studenter från nybörjare till magisternivå.

2. Studenterna är generellt lite bättre än vad jag trodde. De är speciellt duktiga på uttal och grammatik. Universitetet är fint men lokalerna väldigt slitna. Det är synd att alla duktiga lärare på universi-

tetet måste skaffa sig jobb vid sidan om för att överleva. De hade kunnat bidra med en massa intressant forskning, men deras löner och arbetssituation uppmuntrar inte till det.

3. I dag läste vi om de nya sedlarna och mynten i Sverige. Och då blev studenterna förvånade över att Greta Garbo var svensk. Och jag blev förvånad över att de kände till Birgit Nilsson.

4. Det är kul att ha studenter som är genuint intresserade och verkligen vill lära sig. Nu har jag bara varit här några veckor, men jag kan redan se framsteg hos flera studenter. Det är också väldigt spännande att få ta del av en annan stad och dess kultur.

Malin Gemzell

Sven-Göran Karlsson

Sven-Göran Karlsson, Universitetet i Gdansk, Polen

Antal svenskstuderande: 85. Antal svensklärare: 9

1. Totalt har jag cirka 70 studenter fördelade på fyra olika årskurser. Jag undervisar i kurserna Praktisk svenska och Akademiskt skrivande. I Praktisk svenska har jag ganska fria händer att själv utforma undervisningen och som namnet antyder arbetar vi mycket med att använda språket i praktiken – tala, lyssna, läsa, skriva och allt som hör därtill. I Akademiskt skrivande ligger fokus på det mer formella och akademiska språket. Vi går igenom hur man skriver och strukturerar akademiska texter i Sverige och jag hjälper studenterna med deras kandidatuppsatser.

2. Att börja undervisa i Gdansk har faktiskt inte inneburit några större kulturkrockar och mycket fungerar ungefär så som jag hade förväntat mig. Här finns dock en annan frihet att själv utforma undervisningen. Vad gäller studenterna hade jag förväntat mig att de skulle vara engagerade och jag har inte blivit besviken. Om något har de överträffat mina förväntningar. Klassrumskulturen är emellertid annorlunda än i Sverige. Studenterna verkar inte helt vana vid att få vara med och bestämma över undervisningen – något som jag gärna ser att de är. Jag har också fått arbeta med att få dem delaktiga i diskussioner och liknande där jag vill att de ska tänka kritiskt, ifrågasätta och uttrycka egna åsikter.

3. Första dagen på terminen gick kvinnorna på universitetet ut i strejk för att protestera mot ett förslag om striktare abortlagar. Som enda undervisande man på svensklinjens fick jag därför i uppdrag att välkomna de nya studenterna och informera dem om utbildningen. Vid den

här tiden hade jag bara varit på universitetet i några dagar och höll själv på att sätta mig in i rutinerna, men jag spenderade helgen med att läsa på och lyckades till slut sätta ihop en presentation som jag tror blev ganska uppskattad. Det var en något märklig situation som gjorde mig lätt stressad, men så här i efterhand kan jag skratta åt det och tycka att det kanske var lika bra att inleda med ett elddop.

4. Det bästa med mitt jobb är helt klart mötet med studenterna. Här finns ett otroligt engagemang och intresse för det svenska språket, svensk kultur och Sveriges överlag, som gör undervisningen till ett nöje. Jag har även många goda kollegor som har fått mig att känna mig välkommen från dag ett.

Maria Cederblad, Université Charles de Gaulle – Lille III, Frankrike

Antal svenskstuderande: drygt 100. Antal svensklärare: 4

1. Jag har kurser i muntlig språkfärdighet, översättning och en kurs i att inhämta, behandla och förstå information. Totalt undervisar jag cirka 75 studenter.

2. Arbetet är mycket friare än jag hade trott. Jag får själv lägga upp mitt arbete så som jag tycker är bäst, något som är både skönt och ibland faktiskt ganska svårt. De flesta av kollegorna har dock lång erfarenhet och svarar mer än gärna på de funderingar jag har. Studenterna är i allmänhet yngre än svenska universitetsstudenter. Detta innebär att

alla inte är så vana att själva ta ansvar för studierna. Det krävs en del påminnelser och ”knuffar” för att de ska arbeta hemma mellan lektionerna eller inför ett prov. Alla är dock både glada och mycket artiga så de är verkligen trevliga att arbeta med.

3. En av studenterna kom till mig efter en lektion i den andra kursveckan. Han var osäker på om han skulle fortsätta med svenskan eller om han skulle byta till ryska och han bad mig om ett råd. Jag frågade honom då hur han tänkte och han beskrev sina tankar för och emot de båda språken. Till slut sa jag till honom att han bara kan fatta beslutet själv och att han måste följa det som känns bäst i hjärtat. Efter vårt samtal såg jag inte till honom på två veckor. Sedan en dag dök han upp igen. ”Jag är här nu”, sa han. ”Jag gjorde som du sa, jag följde mitt hjärta.” Sedan dess är han en flitig student i svenska.

4. Det allra bästa är studenterna! Det finns en nyfikenhet och en smittande glädje hos dem att lära sig svenska och få mer kunskap om Sverige och det är oerhört roligt att få vara en del av deras utveckling. Sedan är det förstås väldigt stimulerande att utvecklas för egen del också. Att vistas och arbeta utomlands innebär ju att du själv också lär dig väldigt mycket, inte bara landets språk utan också hur samhället fungerar i stort och smått. Annorlunda, tidvis frustrerande, men väldigt spännande!

Text: Eva Jernström

Svenska institutet (SI) är en statlig myndighet som verkar för att öka omvärldens intresse och förtroende för Sverige. Genom strategisk kommunikation och utbyte inom kultur, utbildning, vetenskap och näringsliv främjar vi samarbete och långsiktiga relationer med andra länder. SI har det övergripande ansvaret för svenskundervisningen i utlandet, främst på universitetsnivå. www.si.se

SI.
Svenska Institutet.

Det handlar om att leva

Anteckningar om litteratur

Människan reser, färdas, söker, vi är en livsform som ständigt och rastlöst utforskar den här planeten och som skickar ut farkoster, kameror, sändare allt längre bort. Allt för att vi vill veta, för att vi ständigt frågar oss vilka vi är, varifrån vi kommer, vart vi är på väg. Vi är drömmare och fantaster, sådana som stirrar rakt in i lyckan eller eländet och registrerar och berättar vidare vad vi ser.

I år är det sextio år sedan Harry Martinsons stora epos Aniara publicerades. Det är berättelsen om människans slut på jorden, om en stor flykt från en förgiftad värld. En mängd rymdskepp skickas ut med Mars som mål. Men farkosten Aniara väjer för en svärm asteroider, kommer ur kurs och är på väg mot stjärnbilden Lyran, det är en femtontusenårig färd ut i tomhet. Aniara är ett verk som bärs av en vision, det är en varning till oss: ta er i akt, låt det inte gå så här långt, besinna er!

Berättaren sitter vid sitt bord, han har varit med sedan uppskjutningen från jorden och han berättar för oss om livet på Aniara. Människor passerar revy - Daisy, Isagel, chefsastronomen, sekter uppstår och försvinner, kärlek kommer och går, minnen av jorden och livet på den vackra planeten passerar som reflexer i en exploderande spegel.

Harry Martinson var en poet och berättare, som på en och samma gång såg det stora och det lilla, naturens rikedom men också vad människan kan ställa till med. Han var barnet som var bland de

fattigaste och som sedan av nödvändighet och lust tar sig runt världen, arbetar hårt på sjön, skriver, drömmar.

I allt han skriver finns resan, rörelsen som en underliggande ton. Den som läser honom, dikterna och romanerna, kommer att känna pulsen, hur hela hans berättelse oscillerar mellan det mikro- och makroskopiska. Så gör också våra egna livshistorier - och så känner läsaren av den ständiga pulsen från Aniaras motorer, hur de driver skeppet bort, bort ...

Jag vet inte om Harry Martinson och Bob Dylan skulle ha gillat varandra. Men kanske är det inte helt omöjligt att de bägge nobelpristagarna och visionärerna skulle känt en viss frändskap. Rastlösheten, den ständiga resan i den fysiska världen och i det skrivna, blicken ständigt riktad på en gång mot världen och inåt, mot hjärtats rum.

Bob Dylan har alltid varit på väg. Alltsedan han som tjuguföråring lämnade namnet Robert Zimmerman och begav sig från Minnesota till New York för att söka upp musiken och de scener där allt hände och där han skulle kunna finna sitt uttryck, har sånger strömmat från honom. Tillsammans bildar de en berättelse om drömmar, kärlek, om att försöka leva och orientera sig i en värld som är kaotisk, vacker, påträngande och full av ensamhet.

Bob Dylan finns inte i ett konstnärligt vakuum. Han är som poet, sångare, bard, trubadur kommen ur en tradition vi känner från den europeiska balladiktningen, från såväl modernismens

födelse under 1800-talet som från en av dess höjdpunkter i den amerikanska beat-poesin, från blues- och countrytradition, crooners, rockmusik, marknads-gyckel och finsalong. Det finns där alltihop, på vilken skiva som helst i vilken text som helst, parat med en ohämmad vilja till integritet och en stark medvetenhet om historien.

Jag funderar över vad som fascinerar så med dessa två diktare. Jag tror det är deras envisa strävan att berätta om hur det är att försöka förstå, deras strävan att jaga rätt på en förståelse av det som egentligen är alldeles för stort för en människa.

Ja, för stort men vad ska vi göra, vi är ju människor som aldrig slår oss till ro.

Arne Johnsson är poet, litteraturkritiker, bibliotekarie, bosatt i Lindesberg. Han har ofta medverkat vid språkdagar och konferenser arrangerade av Riksföreningen Sverigekontakt och/eller Svenska Institutet. Arne skriver regelbundet om poesi och annan litteratur i Sverigekontakt.

Text: Arne Johnsson
Foto: Rolf Karlsson

Oroa dig inte.

Han är längre än mig. Jag har en röd hårig syster. Jag åt ost och skinkpaj till lunch. Dom har slutat att sälja saltlakrits. Hör du till dem som har en liten inneboende språkpolis i bröstet har du kanske redan hetsat upp dig.

De här fraserna är nämligen exempel på språkligheter som många människor har som sina personliga käpphästar. Språkpoliserna, och ibland även så att säga professionella språkvårdare, tycker att det bör heta att han är längre än jag (fast det kan sannerligen diskuteras!), att systemen förmodligen är rödhårig, att man visst kan äta ost och skinkpaj men kanske vanligen äter ost- och skinkpaj, alltså en paj innehållande både ost och skinka, och att man bör skilja på subjektformen de och objektsformen dem.

Själv är jag inte riktigt lagd åt språkpolishållet, vanligen. Jag får ju min beskärda del av att resonera om språk i tjänsten, så jag behöver inte reta upp mig utanför arbetsrummet. Men nu har jag mestadels varit hemma det senaste året med små barn, och därför inte varit på tjänsterummet och ägnat mig åt stavning, syntax och andra finesser och kanske är det därför som språkpolisen har vaknat också inom mig.

Eller så har det att göra med Barnkanalen, Sveriges televisions satsning på högklassig teve för barn. Mycket av utbudet är anglosaxiskt och dubbat till svenska. Den unga publiken antas inte kunna läsa undertexter än. Den unga publiken antas också vara döv, för alla repliker, dubbade till svenska, vrålas

fram, så att de går igenom dammsugartjuten och tvättmaskinssurret hur man än gör. Jag har därför tagit del av Barnkanalens utbud, också jag.

Då har jag konstaterat följande: frasen ”oroa dig inte” är märkligt överrepresenterad i dessa från engelskan översatta program. På svenska tycker åtminstone jag att det ska ganska mycket till innan man ber någon att inte oro sig. Det gäller kanske i situationer där läkaren har tagit en massa tester och de pekar i en olycklig riktning, men man vet inte säkert än och ber då patienten att inte oro sig innan allt är klart. ”Försök att inte oroa sig personalen” säger man kanske också till den chef som leder avdelningen som går mycket dåligt ekonomiskt och där uppsägningar verkar vara nödvändiga.

I många andra situationer väljer man på svenska andra fraser. Om någon välter en kopp varm choklad är kanske ett *hopp-san* tillräckligt, om en penna går av säger man *ojdå, ingen fara* eller *det gör inget* och om någon ber om ursäkt för att låneboken kommer tillbaka försent till biblioteket säger bibliotekarien *tänk inte på det*.

På engelska täcks allt detta, från hopp-san till oroa dig inte av frasen *don't worry*. På svenska kan det alltså inte slentrianmässigt översättas till *oroa dig inte*. Men de små tecknade figurerna på Barnkanalen säger *oroa dig inte* om allt. Det hör jag nämligen, även när jag sopar cornflakes under köksbordet.

Så här blir det ofta med översättningar. Ett ord som skulle kunna ersättas av ett ord på ett annat språk gör inte alltid det. Det finns ont om riktiga ett-

till-ett-förhållanden mellan språk. Ordet *anlända* är också överrepresenterat i översättningar från engelska, där *arrive* används. Tåg och flyg anländer kanske till stationen eller flygplatsen i en facktext, men de flesta säger nog att tåget *kom fram* eller *kom in* och att planet *landade*. Inte så många säger att de *anlände* med trebussen. De *kom* med trebussen, helt enkelt.

Min inre språkpolis hetsar alltså inte upp sig över att det blir fel i vanlig mening. Jag tror att *hen* (hen! Här finns det också många språkpoliser som väcks till liv!) retar sig på att översättningarna är lata. Och att det blir en så hysterisk ton i barnprogram där tecknade små varelser tydligen är så väldigt oroade och skärrade, och inte helt enkelt tänker *ojdå*, som hade varit det normala på svenska.

Den som känner att den inte längre står ut med någon typ av språkligt slarv kan gå in på Språktidningens hemsida. Där finns en funktion som heter ”Rapportera till Språkpolisen”. På den sidan kan man läsa om vad andra hetsar upp sig över i språket. Man kan också göra en anmälan om det man själv tycker är extra bedrövligt. Men oroa er inte – jag ska inte göra någon anmälan. Snart är föräldradedigheten slut och jag är åter på tjänsterummet, och då tror jag att min språkpolis lugnar ner sig igen.

Text: Sofia Tingsell

Varför läser du svenska?

När man tittar på dagens Polen så märker man att KONKURRENSKRAFT är en de viktigaste faktorerna på den nuvarande arbetsmarknaden. Och då kan man fråga sig: vad är det i synnerhet som gör en konkurrenskraftig?

Den frågan ställde vi – lärarna på ett av Gdansks gymnasier till oss själva. Vi brottades med den eftersom det vi egentligen vill åstadkomma är att utbilda unga människor med verktyg inom olika områden och inte arbetsmaskiner redo att arbeta från morgon till kväll. Efter mycket tanketid kom svaret som någonting självklart! SPRÅK – det är just det kunskapsverktyget som stödjer unga människor i deras resa fram till nya erfarenheter!

I Polen undervisar man sedan länge i engelska (obligatoriskt för alla typer av skolor) och tyska omväxlingsvis med franska eller spanska eller ryska (rekortorer får avgöra själva vilket eller vilka av de andra språken som ingår i curriculum). På vår skola är det engelska

och tyska som gäller. Så vi föreslog våra elever extra lektioner i ytterligare 3 språk: ryska, svenska och kinesiska! Det som hände överskred våra (eller kanske mina) förväntningar: 8 personer anmälde sig till lektioner i ryska, 15 till kinesiska och 62 till svenska!

Med tanke på storleken av den ryska och kinesiska marknaden vann språket som används som modersmål endast - i jämförelse med antalet språkbrukare av de två andra språken – av 9 miljoner människor!!! Jag var stolt över det valet men orolig också inför motivationen som kanske hade dolt sig bakom det beslutet. Som vanligt ställde jag före kursens början till mina elever den gamla goda frågan – Varför vill du läsa svenska? Och jag väntade tålmodigt på mina elevers idéer. Här är några av dem: ”pappan driver företag och samarbetar med svenskar”, ”har släktingar i

Sverige”, ”hoppas få bättre jobb i framtiden”, ”gillar svenska deckare”, ”är förtjust i Zlatan” och min favorit: ”älskar kocken i mupparna”. I alla svar fanns det däremot en kort enkel mening till: JAG ÄR NYFIKEN PÅ DET SPRÅKET! Så det var inte först och främst viljan att verka konkurrenskraftig utan REN NYFIKENHET! Någonting så centralt i framgångstikt lärande och den allra bästa motivationen!

Nu efter några veckor av undervisningen i svenska ser jag fortfarande glada och välmotiverade tonåringar. För att förbli det själv varje gång innan jag sätter igång med nytt material brukar jag öppna en liten låda i mitt skrivbord och titta på en liten lapp som jag skrev för sex veckor sedan. Vet ni vad som står där? HÅLL DEM NYFIKNA!

Text: Dorota Weremko, ZSO nr 1 i Gdansk, Polen

”Jag gillar svenska deckare”

UTBLICK
RYSSLAND

Att ha bröllop

I RYSSLAND OCH I SVERIGE

Moskva, 21:a juni. Klockan är åtta på morgonen, och jag sitter på ett hotellrum, omringad av mina föräldrar, en väninna, en sminkös, en fotograf och en videograf – alltså, en filmare som tillsammans med fotografen kommer att följa med under hela dagen. Den största dagen i mitt liv. Min bröllopsdag.

Så här brukar en typisk dag för en rysk brud börja. Kanske lite tidigare dock, men vi hade tur eftersom bröllopsceremonin inte skulle börja förrän om några timmar. Och jag hade sett till att övernatta på ett närliggande hotell för att vi inte skulle fastna i trafiken och därmed förlora halva dagen på vägen. Så, där satt vi på hotellrummet, jag under de magiska händerna av sminkösen och i sällskapet av de närmaste och käraste, hoppandes på att allt skulle lyckas och alla skulle bli glada. Inte minst gästerna. För i Ryssland är det så otroligt viktigt att tänka på andra framför sig själv.

Den svenska brudgummen skulle anlända senare. Varken han eller hans

släktingar och vänner visste om vad som skulle hända – förutom den lilla ceremonin då de förälskade ingår ett äktenskap. Hela gänget vistades på ett annat hotell i centrala Moskva, och därifrån åkte de tidigt på morgonen för att hämta upp bruden och fortsätta till "registreringen".

Del 1: Hur det hela börjar

Mina släktingar och ryska kompisar hade redan samlats i hotellets lobby – där skulle en av de mest spännande delarna börja, den delen som bruden tyvärr inte får se. "Brudutköp" heter det, något som framför allt involverar brudgummen och hans bästa man. "Barbariska seder", kommenterade en bekant svensk när han fick höra det, "att ni måste betala för att få se er egen brud! Det låter ju som urgamla muslimska bruk!" Men det är det inte. Ingen ser på detta som ett äkta utköp, och ingen kvinna blir sur vid tanken på att mannen "betalar" för henne. Snarare tvärtom.

Det är bruden (som i vårt fall) eller hennes vänner som arrangerar utköpet: de förbereder några roliga, konstiga,

skrämmande och utmanande "lekliknande" uppdrag som brudgummen ska klara av innan han får träffa sin trolovade. Svarar han inte på någon fråga eller inte klarar av en viss aktivitet så ska han betala. Summorna behöver inte vara så stora, fast just detta kan variera enormt: gäller det någon oligark som är på väg att gifta sig så snålar man nog aldrig...

Brudens vänner uppmanar brudgummen att betala mer, för det är väl klart att han vill återförenas med sitt livs största kärlek? Traditionen är rätt gammal och nu har den snarare en symbolisk betydelse och är avsedd att underhålla gästerna – dock inte bruden som oftast sitter gömd i sin lägenhet eller hus.

Ibland blir man "tvungen" att dansa eller sjunga, kasta boll, dricka något eller prisa sin älskade, men det kan även bli mer intellektuella test, såsom att hitta på en dikt, att komma ihåg viktiga händelser eller datum i brudens liv. Min blivande fick exempelvis ett slags blomman med egenskaper som han skulle bekräfta med tydliga illustrationer, som egentligen

inte behövde stämma med verkligheten. Där gällde det att vara snabb och påhit-
tig. Fick han ordet ”intelligent” skulle han
säga, ”Julia är intelligent eftersom hon
talar ryska så mycket bättre än jag”. Eller
något liknande.

Vissa uppdrag är ju bara till för att
titta pengar: man får gissa storleken
på lilltån eller antal gånger bruden sett
någon film. En av våra ”omöjliga” upp-
gifter bestod i att brudgummen fick
några uppochnedvända kort med bilder
på kända personer. Bland dem skulle
han hitta sin käraste, och varje gång han
vände på kortet och såg Eddie Murphy,
ABBA eller till och med Putin så fick han
betala, medan mina kompisar kommenter-
ade allt som hände. ”Jaja, titta, Eddie
Murphy! Jodå, en sån där kommer man
nog aldrig ha tråkigt med!” ”Åh, Putin?
Bra val! Därmed har man ju fått stödet av
KGB, inte så illa!” – och så vidare.

Varje avklarad (eller betald) uppdrag
låter brudgummen fortsätta till nästa test,
och efter 5-7 sådana uppgifter får det för-
älskade paret äntligen återförenas.

Del 2: Resan till ceremonin

Nere vid hotellets port väntade under
tiden en stor limousine. Att hyra en eller
fler sådana är ganska vanligt i Ryssland,
och ju fler och större de är desto bättre.
Limousiner anses vara motsvarigheter
till askungens vagn, och däri brukar man
dricka champagne, lyssna på musik och
festa halva dagen.

Själva såg vi på limousinen mer som
på ett transportmedel och valde därmed
ingen gigantisk variant, bara en sådan som
rymde kring 20 personer. Fem minuters
resa – och vi är framme vid det så kallade
Registreringspalatset nummer fyra.

Ryssland hade länge varit ett ateistiskt
land, där kyrkan var praktiskt taget för-
bjuden, och som ersättning fick man alla
dessa registreringspalats. Dessa kontor kan
vara rätt så anspråkslösa på utsidan, men
inuti är de oftast pampiga och oerhört
påkostade: röd matta, storslagna marmor-
trappor och majestätiska pelare, glittrande
golv och levande musik under ceremonin.

Finns det då inga kyrkliga vigslar i
Ryssland? Jodå, nu när vi inte längre är
”barbarer”, utan blivit omdöpta och fått
tillbaka vår kristna tro efter det kommu-
nistiska styret så har det kommit på mode
att ha en kyrklig ceremoni också. Den
skiljer sig dock markant från en svensk:
framför allt ska både brudgummen och
bruden tillhöra den ortodoxa kyrkan.
Dessutom har en sådan ceremoni ingen
juridisk kraft, och därför valdes den bort
av oss – vi ville i stället ha en fin kyrklig
välsignelse i Sverige.

Det viktigaste med en sådan ceremoni är
ord. Trodde jag. Jag hade föreställt mig
alla dessa högtidliga löften om ”att dela
glädje och sorg med dig och vara dig tro-
gen tills döden skiljer oss åt”. Tyvärr så
får alla anställda vid registreringspalatset
hålla sitt eget tal nu för tiden. Det är upp
till dem att välja vad och hur de ska säga,
om de ska referera till de traditionella före-
ställningarna om gemenskap, stöd och kär-
lek i familjen eller om de i stället föredrar
att prata om något helt annat. I vårt fall
blev det några allmänna ord, varken något
romantiskt eller traditionellt. En relativt
torr, ”inlärdd” text som uttalades utan större
känslor och engagemang. Det var som en
plikt utförd på ett löpande band.

Den anställdas lite misslyckade tal kom-
penserades dock av det skimrande mar-
morgolvet, en mindre orkester med harpa,
violin och piano – och massa blommor.

Del 3: Blommor

Just blommorna var något som jag verk-
ligen saknade i Sverige. Hemma i Ryss-
land får man ett riktigt hav av växter:
gigantiska buketter av alla möjliga slag
som sedan gläder bruden i flera dagar, ja,
i veckor. Blommor anses vara ett måste
på varje ryskt bröllop, och undantag kan
inträffa endast om paret avser att resa bort
dagen efter sin ceremoni och ber gästerna
speciellt om att inte ta med sig blommor.

I Sverige är det däremot ytterst sällan
kvinnan får blommor på sin stora dag.
När jag försökte ta reda på varför så hit-
tade jag ingen riktig förklaring; den jag
fann mest tröstande var att man inte vill
slå brudens bukett i dess skönhet.

För mig som annars gillar blommor
och ser dem som en självklar del av ett
bröllop kändes det konstigt och näst intill
sorgligt att inte kunna ta emot några. Som
tur var så visste jag om detta svenska
bruk (eller dess saknad), så jag hade hun-
nit berättat för de nordiska gästerna om
att de skulle se till att köpa en mindre
bukett åt mig. Bröllopsdagen var där-
med ”räddad” både för mig och för dem
(de slapp ju skämmas över att få vara
ensamma om att inte ha med sig denna
viktiga present på ceremonin), men det
finns inget tvivel om att en hel del ryska
kvinnor som gifter sig med svenskar blir
besvikna och gråtfärdiga på sin stora dag.

Attityden mot ”bröllopsblommor” är
för övrigt väldigt olika i Sverige och Ryss-
land. Överdådiga blomsterdekorationer
med hundratals stora och små växter är
någonting en typisk bröllopsmiddag inte
kan tänkas vara utan i Ryssland. Även de
som inte har stor budget väljer att satsa
på blommorna.

Florister anlitas för att skapa långa

blomgurlanger som ska pryda borden och
väggarna. Har man inte råd så föredrar
man att bara dekorera de nygiftas bord –
och specialister ska se till att hitta samma
typ av blommor som bruden har i sin
bukett – eller möjligen blommorna som
motsvarar bröllopets temafärg. Att ha ett
visst tema är förresten också rätt modernt
i Ryssland, och förutom de vanliga ”prin-
sesstema”, ”skogstema”, ”vilda västern-
tema” kan man glida mot en specifik färg,
så att kläderna, blommorna, tallrikarna
ska ha samma färgnyans.

Det där med florister var inte alls lika-
dant i Sverige. De flesta restauranger hade
egna ”florister”, vars roll i princip bestod
i att stoppa in några blommor i design-
vaser. Enkla arrangemang baserade på
enstaka rosor eller säsongsblommor var
oftast allt man kunde räkna med i Sverige,
medan hemma var man mer van vid att
allt skulle nästan ”begravas” i blommor
som formas till hjärtan, ringar, brudparets
initialer eller namn, datum mm.

Något som förvånade mig ännu mer
var att svenskar och ryssar verkar ha
helt olika uppfattningar om vad en flo-
rist ska göra. Svenska florister jobbar
framför allt med blomsterarrangemang
utanför blomsterbutiker och brudbuket-
ter. Och visst, varje svensk blomsterbutik
är ett mästerverk i sig, och det är en rik-
tig njutning att vandra runt omkring och
beundra alla dessa oaser med krukor och
vaser och korgar... men restauranger? Där
tar det praktiska över, med mottot ”ju
enklare, desto bättre”, verkar det som!

Del 4: Mellan ceremonin och middagen

När registreringsceremonin i Ryssland
är slut brukar brudparet åka till de mest
kända sevärdheterna i staden. Där blir de
och gästerna fotograferade, och i genom-
snitt försöker man besöka tre till fyra olika
ställen innan det blir dags för restaurang.

Själva valde vi bara en plats: Moskva
låg i ruiner eftersom man höll på att
snygga upp staden till Moskvadagen och
de flesta vägar var okörbara på grund av
renoveringen.

En typisk fotosession i Ryssland bety-
der inte längre att man bara står vid olika
träd eller mot olika bakgrunder och pose-
rar, medan gästerna stirrar på och pratar
med varandra. Nej, gästerna ska inte lida
för de nygiftas skull, utan ska känna sig
en viktig del av dagens alla händelser.

För det första så får de vara med och
fotograferas. Man skaffar olika bubblor,
masker, glasögon eller ramar för att bil-
derna ska bli mer varierade. Själva gick
vi ännu längre: vårt bröllopsstema var
Djur och natur, så vi hade skaffat en liten
levande lama och en liten tvättbjörn som

man kunde klappa, fotografera och leka med.

En gammal tradition är dessutom att brudparet släpper vita duvor – detta är i stort sett ett måste på alla bröllop. Denna tradition lär härstamma från Italien, där bruden lär ha släppt ut en vit duva som ett tecken på att hon nu också ska lämna sina föräldrars hem. Ett modernare inslag är att markera slutet på sitt singelliv genom att beställa ballonger, fästa en skylt med brudens tidigare efternamn och låta detta flyga iväg.

Allt populärare blir det också att bjuda gästerna på lite enklare mat mitt på dagen. Det brukar vara kanapéer, frukt och choklad samt juice, vatten och mousserade vin, men allt beror förstås på arrangörerna.

Medan gästerna äter och minglar kan brudparet fortsätta sin fotosession. Allt vanligare blir bröllop då videografen under tiden intervjuar gästerna, en del kör med frågesport eller mindre lekar – allt för att gästerna inte ska ha tråkigt. Själva valde vi en liten guidad tur för våra gäster: många hade aldrig varit i Moskva så det hade varit dumt att förlora de värdefulla minuterna och inte göra den svenska sidan bekanta med brudens hemstad.

Del 5: Middag på restaurangen...

Då var det äntligen dags för middagen.

I Ryssland fortsätter aktiviteter för gästerna även vid samlingen på restaurangen. Traditionellt ska brudparet anlända senare än de övriga gästerna, och medan de samlas bör det finnas någon typ av underhållning igen. Levande musik, bildspel med de nygiftas kärlekshistoria, en skapande workshop, en trollkarl eller en konstnär som snabbt skissar av gästerna – för att inte tala om välkomstdrinkar och kanapéer.

När det äntligen blir dags för paret att komma in tar brudgummens mamma över huvudrollen: hon välkomnar de nygifta med karavaj – ett slags gigantiskt runt bröd som oftast dekorerats med degsvanar, -ringar eller -sadesax som symboliserar kärlek, fruktbarhet, rikedom och trohet. I mitten brukar man placera lite salt – detta salt lär vara den sista nypan "otrevligheter" som paret får i sitt liv.

En annan gammal sed i Ryssland är hemmets härd. Meningen med den är

att de äldre generationerna – alltså, mamorna – försöker att föra vidare sina hems värme och ämnar därmed att skapa en lika hemtrevlig familjestämning som de själva haft. De nygiftas mödrar får var sitt ljus för att tända sina barns gemensamma "härd" som de sedan låter stå brinnande på bordet tills middagen är slut. Jag är ganska känslig och konservativ, och nu står alla de tre ljusen hemma hos oss som en mysig påminnelse om vår stora dag.

Ytterligare en tradition – dock en ganska ny sådan – är sandceremonin, som ursprungligen kommer från Hawaii. Det här är någonting enkelt, vackert och betydelsefullt, och tanken är att fylla en gemensam flaska med sand av två olika färger, en som står för bruden och en för brudgummen. Förutom att det ser otroligt fint ut så har det också en djup innebörd: att skilja sig ifrån varandra bör vara lika svårt som att skilja de olikfärgade sandkornen åt.

Hemmets härd, sandceremoni, första dansen – allt detta berör i princip bara brudparet, och det är en tid då gästerna bara kan sitta i lugn och ro, äta och titta på de nygifta.

Men med en sådan upplevelsefull dag som redan pågått i många långa timmar vore det helt ofattbart om kvällen avslutades abrupt med matförtäring i tystnad. Toastmaster i Ryssland finns till för att gästerna ska ha roligt hela tiden. Gratulationstal, presenter, dans, tävlingar, skämt – allt är med i en vild blandning här. Dit tillkommer också auktioner då man säljer exempelvis första tårbiten eller en flaska champagne med bild på de nygifta eller deras underskrifter och bröllopsdatum. Toastmastern anses vara nyckelpersonen på en bröllofsfest: det är hans stil och hans beteende som blir avgörande på hur alla kommer att minnas dagen: som ytterligare ett tillfälle för att bli berusad eller som ett fantastiskt möte fullt med spännande aktiviteter.

Vi hade tur. Vår toastmaster såg till att talen blandades med musikpauser, frågor till gästerna – och självklart vissa "måsten" för brudparet, som jag redan berättat om. Dagen som började kring kl 7 på morgonen avslutades runt midnatt – och detta ett par timmar före ett medelbröllop i Ryssland...

Del 6: Dags för Sverige

När vår första bröllopsdag kom till sitt slut tänkte jag med en viss lättnad, "Nu är det bara Sverige kvar, men att anordna ett bröllop där borde inte vara så problematiskt, det gäller ju bara att hitta en bra restaurang och fira enligt de svenska sederna".

Bara och bara. Det jag inte tänkt på var att allt i Sverige måste planeras – och planeras långt i förväg. Det första jag fick höra när jag satte igång med att ringa runt och söka restaurang var, "Menar du nu i augusti? Alltså, augusti i år? Alltså, om två månader? Nej, tyvärr, folk brukar boka ett år innan bröllopet. Minst."

Panik började sakta men säkert smyga in i mitt hjärta. Alla från början aktuella restauranger var fullbokade. Alltså, alla bra restauranger, enligt mig, såsom slott, herrgårdar, ställen med fina utsikter... Ju mer jag ringde, desto mer insåg jag att det var helt omöjligt att hitta någon plats där vi skulle kunna sitta isolerade. Och så slog det mig plötsligt: det var ju det som

var problemet! Man ser knappt några bröllop i Sverige om man inte besöker en kyrka ute på landet av någon anledning!

Att inte vilja synas är ju nyckeln till hela firandet i Norden. Tänk själv: hur många gånger har du sett bröllopspar mitt i Gamla stan eller vid Monteliusvägen, som annars förefaller vara en av de finaste platserna för fotosession? Det är precis tvärtom i Ryssland: brudpar vid Röda torget i Moskva är något så självklart att ingen reagerar när man stöter på de lyckliga nygifta.

Ytterligare en anledning till varför det var brist på matställen var själva dagen. Hur många gifter sig på en vardag? Hade vi valt tisdag eller onsdag skulle vi med större sannolikhet kunnat hitta ett lyxigt slott helt till vårt förfogande – och till bättre priser. Men svenska kyrkor håller fast vid traditioner: en vigsel (eller, som i vårt fall, en välsignelse) bör äga rum under helgen.

Som sagt var, så är det religiösa inte närvarande i Ryssland i lika stor omfattning, vilket leder till att kyrkliga vigslar inte äger någon juridisk kraft. Det märkliga är att alla dessa registreringspalats har stängt både på söndag och måndag, och även om många fortfarande väljer att ingå ett äktenskap på lördag så finns det betydligt fler dagar att satsa på än i Sverige.

Dessutom passar det väldigt bra om man vill gå ner i kostnaderna: att hyra limousine, boka restaurang, anlita ett gäng bestående av en fotograf, en videograf, en dj och en toastmaster blir nästan hälften så dyrt om man väljer en vardag hemma i björnarnas land.

När jag äntligen insett att problemet låg i dagen/datumet och accepterat att vi nog inte skulle räkna med en pampig herrgård började jag resonera på ett annat sätt. Det viktigaste var ju att kunna få tag på en restaurang där vi och våra gäster skulle kunna sitta utan att bli störda. Alltså, ett ställe som bara har en enda sal. Helst skulle den ligga vid vattnet. Och inte vara helt vit (som så många festlokaler annars är). Och så skulle den rymma runt 30 personer. Och så menyn som inte var för avancerad – men samtidigt inte för enkel.

Den perfekta platsen upptäcktes i sista sekunden. Det blev Myntkrogen mitt emot Kungliga slottet i Stockholm. Mer centralt och isolerat kan man ju knappt tänka sig: Myntkrogen som ligger granne med Myntkabinettet har en innegård, dit grinden stängs klockan 17. Menyn anpassades till vår smak och våra behov (det blev fler rätter än på de flesta ställen) – inredningen likaså. Och så bjöd vi våra gäster på en mindre guidad tur, så de fick se världens största mynt, världens äldsta sedel och den

mytomspunna rysstian – det hade annars varit synd om man missade alla dessa svenska skatter när man ändå var där!

Del 7: Sverige vs Ryssland

Efter vår upplevelserika bröllopsdag i Ryssland kändes den svenska festen, som i princip skulle bestå av en kyrklig välsignelse samt en middag, lite trist.

På sätt och vis ville vi upprepa det vi varit med om – eller åtminstone fortsätta i samma veva borta i Sverige och ”berika” (som det skulle heta nu för tiden) vår ceremoni med några utländska inslag.

Något brudutköp behövdes förstås inte längre, men en fotograf, en videograf och en toastmaster kändes lite som en naturlig del av bröllopet. Allihop blev faktiskt bjudna från Moskva – det visade sig vara mycket billigare att betala deras resa, boende och arbete än att anlita någon i Sverige. Plus att vi visste vad vi skulle få för våra pengar.

Duktiga florister fick också vara med. Det blev faktiskt jag själv och min mamma. Vi gick till ett av torgen i närheten av Gamla stan, beställde några blommor och skissade sedan för restaurangen hur vi ville ha dem placerade.

För vår kyrkliga välsignelse hade vi valt en av Sveriges vackraste kyrkor, Härkeberga, med Albertus Pictors bevarade medeltida kalkmålningar. Den kyrkan hade jag önskat mig sedan länge, men det kändes lite tråkigt och orättvist att få människor att åka hela vägen dit för att sedan återvända direkt till Stockholm: kyrkan ligger nämligen strax utanför Enköping (vi hade dock beställt en större buss så att alla kunde vara med från början utan att behöva oroa sig för transport). Därför hade det bestämts att införa några mindre aktiviteter ”mitten mellan”.

För det första blev det en utsökt fika i gillestugan bredvid kyrkan, så att gästerna skulle klara sig till middagen. En underbar svensk jordgubbstårta i kombination med rysk kaviar på bröd var en bra markering om att det handlade om ett internationellt bröllop. Och så lite underhållning: två äldre herrar iklädda nationaldräkter spelade nyckelharpa för att bekanta den ryska sidan med urgamla svenska traditioner.

Fotosessioner fick man inte heller glömma bort. Vi hade två stycken: den ena ägde rum på väg till Härkeberga, då vi stannade till i Sigtuna för att posera framför de medeltida kyrkoruinerna. Där passade vi också på att sjösätta barkbåtar tillsammans med gästerna, vilket skulle symbolisera början på ett nytt liv som väntade framför oss, fullt med fångslande upptäcktsresor och spännande äventyr.

Att se en mindre flottilj av mysiga ”segelbåtar” sakta men säkert flyta iväg på Mälarens glittrande yta uppskattades inte bara av barnen, utan också av de vuxna.

Den andra fotosessionen hade vi framme i Stockholm, i Gamla stans äldre gränder, medan våra gäster njöt av välkomstdrinkar och den guidade turen på museet. Där, i huvudstadens hjärta, fick vi för en gångs skull känna oss som världens mest eftertraktade kändisar: turister sprang efter oss för att kunna ta kort, alla vände sig om för att titta på oss – och så stal vi dessutom showen när vi stannade till på Stortorget och började dansa lite lätt till musiken som någon gatumusikant spelade. Allt för att man inte är van vid att se bröllop i centrala delar av de europeiska städerna – till skillnad från i Ryssland.

Och så var det äntligen dags för den utsökta maten på Myntkrogen. Med många aktiviteter, tävlingar och frågesport, som vi sparar efter Moskva-bröllopet för att gästerna inte bara skulle hålla tal och äta, som de var vana vid att göra hemma i Sverige, utan känna sig som en aktiv och integrerad del av festen. Och precis som i Moskva avslutade vi kvällen med små presenter för våra kära gäster, för vi var ju så tacksamma för att de kunde komma och dela vår glädje med oss och gjorde allting så otroligt lyckat.

Som en svensk kompis till mig senare sa, ”Jag har varit på så jättemånga bröllop, men aldrig har jag upplevt så mycket fokus på gästerna! Tack för att jag fick känna mig som en välkommen del av det här!”

PS ”Att ha två bröllop – och att anordna dem med så mycket pompa, personal och aktiviteter – det måste ha kostat en hel förmögenhet”, tycker nog många. Men sanningen är att både det ryska och det svenska bröllopet låg under de genomsnittliga kostnaderna för en brölloppsfest i respektive länder!

Det kan också tilläggas att vi anlitat en bröllopsarrangör i Ryssland (vilket är ganska vanligt men dyrt här) som skulle hjälpa oss med att hitta restaurang, personal, skriva hela manuset för dagen – men i slutändan fick vi göra det mesta själva. Hade vi skippat dem skulle summan ha blivit ännu lägre – men samtidigt skulle vi varit tvungna att styra och kontrollera allting under vår stora dag. Tänk om ballongerna inte är på plats? Och vad händer om duvorna är försenade? Bröllopsarrangörer finns oftast till för att de – och inte brudparet – ska lösa alla möjliga problem och se till att ingenting stör på den stora dagen.

Text: Julia Antonova

Semantiska fält, exemplet RUM

I undervisningen i svenska för internationella gäststudenter, intensivkurser som löper parallellt med deras heltidsstudier på masternivå i olika ämnen: medicin, ekonomi, gender, svensk litteratur, design... arbetar vi, när det gäller ordinläring, ofta med semantiska fält, begreppsdomäner. Ord med samma rot, ord med betydelsemässigt släktskap: färger, hälsningsfraser, förflyttningsverb (gå, åka, springa), verb för perception (se, höra, känna) eller kognition (tycka, tro, tänka). Ordgrupper för boende, familj, mat, utbildning, emotioner, värderingar. Art- och gradkonstrastiva ord. Bredd och djup, över- och underordning.

Hus-boende-rum är ett fält; hur benämner och differentierar vi det som vi boar i, myser i, inreder, markerar status genom, omger oss med; boendeytor och dess strukturer, funktioner och sociala positioneringar?

Rummet definieras som ”innesluten plats eller yta” och kan beskrivas med en siffra – enrumslägenhet, trerum och kök, sjurumsvåning - men även namnges utifrån historiska och nutida funktioner, positioner, socioekonomiska omständigheter, genderaktiviteter.

Allra först det absolut nödvändiga – en lya, grotta, en hydda, en koja i ett träd för att skydda mot vilda djur och väder. Så byggandet utifrån det tillgängliga materialet; lera, vass, bambu, is, trä, sten, tegel. Därefter funktionsuppdelningen: ytor för matlagning, för sömn, för umgänge, för hygien. Eldhus och storstuga. Atrium och visthusbod. Sen de sociala och estetiska markörerna.

Den vanligaste modellen: ett vardagsrum – sittingroom, livingroom – sovrum, barnkammare/ lektrum, allrum/gillestuga, hall, farstu, badrum, kök. Kanske ett uterum. Eller en svale utanför, om man bor i Göteborg.

Tillkommer extra allt: salonger och serveringsgångar, bibliotek och herrum, röktrum och syrum, jungfrukammare och stryktrum, vindsrum och krypin, boudoirer och studios, gemak och balsalar.

Här är det skillnad på upstairs och downstairs.

En könsrollsaspekt, men allmänmännisklig, infördes som begrepp av Virginia Woolf: Behovet av avskildhet för koncentrerat arbete och tankar – av ett Eget Rum. Arbetsrummet. Skrivrummet. Hobbyrummet. Tablinum i den romerska villan.

Glädjen över detta egna rum finns beskrivet i litteraturen, i såväl barnböcker som romaner: Lisa i Bullerbyböckerna får ett eget vindsrum med hemvävd trasmatta, MillyMollys lilla engelska flickrum beskrivs detaljerat – men detaljerad är också Strindberg i skärgårdsromanen I Havsbandet. Fiskeriinspektören Borg inreder sitt påvra inackorderingsrum på Österskären med tunga röda persiska gardiner, mossgrön duk, mattor som blomstrand öar, en lampa med målad porslinsfot – och alla sina böcker. Författaren har roligt när han beskriver det.

När man har skrivit färdigt och öppnat dörren kanske man rör sig ut i det Offentliga Rummet.

Också i den samhälleliga sfären finns många rumsord för olika funktioner: klassrum och kollegierum, väntrum och

behandlingsrum, förhöringsrum och celler, styrelserum, mörkrum, maskinrum, provrum, bergtrum och skyddsrum, kyrkorum och rum för resande. Vilorum.

Och till slut rummen utan väggar, golv och tak: andrum och rådrum, svängtrum och speltrum. Och den Minkowskiska rumtiden och Einsteins krökta rum.

Vi inreder just nu ett sovloft i sommarhuset ovanför ett vardagsrum med innertak till nocken. Tre sovrum, ett kök, en farstu, ett nytt och dyrt kaklat våtrum, en walk-in-closet, rosa/lila barnbarnsnytt, omger. I trädgården finns friggeboden Mammatorp, en lekstuga och en vedbod. Härav den temporära rumsbesattheten.

Text: Ulla Berglindh

2016

SUF-OLYMPIADEN

Santa Monica, USA

Nu har både start- och målskottet gått och massor med barn på svenska utlandsskolor har tävlat i friidrott. 2048 elever från 50 skolor i 5 världsdelar har kämpat om 231 guld-, silver- och bronsmedaljer.

I Fuengirola på spanska sydkusten tävlade den största skolan med 231 elever och på Kos i den grekiska övärlden den minsta med bara fyra elever. Tävlade gjorde man i löpning 60 och 40 meter, längd- och höjdhopp och kast med tennisboll.

Las Palmas, Kanarieöarna, Spanien

Onsdagen den 12 oktober var det helg i Spanien. Man firade Spaniens nationaldag med pompa och ståt. På TV kunde man se oändliga militärparader. Då passade vi på att tävla i SUF-olympiaden. Alla barn var lediga från skolan så det fungerade väldigt bra. Tyvärr arbetade några föräldrar, fast det var helg, så alla elever kunde inte vara med.

I oktober är det fortfarande väldigt varmt på Gran Canaria så vi bestämde oss för att tävla klockan 17 på eftermiddagen. Eleverna var verkligen taggade.

Vår skolförening är inte så stor, men många av våra elever ville vara med och tävla i OS. Vi hade ingen möjlighet att hyra en idrottsplats, så vi valde en av stadens sandstränder, där man kunde tävla gratis. Föräldrarna ställde givetvis upp som funktionärer. Vätskekontrollen ansvarade de också för.

Eleverna slog nog inga världsrekord när de sprang barfota i den varma sanden, men å andra sidan fick de hoppa i världens största längdhoppsgrop.

I spanska skolor har man väldigt lite friidrott så de flesta gjorde sina premiärhopp både på höjden och på längden. Höjdhoppstilarna var många och inte alltid så framgångsrika, men vad gjorde det..? Både elever och föräldrar hade jätteroligt!

Alla elever som deltog fick ett fint diplom och bara det var ju en liten seger.

Fort Lauderdale, USA

Nästan alla 70 barn från Svenska Skolan i Fort Lauderdale, Florida, tävlade i Viking-VM den 9 oktober 2016. Viking-VM är en

"Jag är Daniel och jag var med och sprang på Olympiaden. Det var roligt! Jag sprang så fort jag kunde. Jag kastade en boll också – jättelångt!"
Daniel 5 år, San Diego

"Jag tyckte SUF-OS var jätteskoj! Min favoritsak var 60 meter. Jag var en av de första och komma i mål."
Ella 8 år, San Diego

tävling som alla Svenska Skolor tävlar med i. Vi var i Snyder Park i Fort Lauderdale klockan 10 på morgonen en oktobermorgon. Barnen, 2 till 15 år, deltog och vi gissar att det var totalt ca 50 barn där. Vädret var soligt och molnigt. De var många träd som blockerade solen så att det inte var så varmt.

Alla var glada och förväntansfulla. Flera små barn sprang direkt till lekparken. Barnen klättrade upp på lekplatsen så att dom skulle få uppvärmning. Sedan ropade lärarna att vi skulle börja med första grenen: springa 60 meter. Alla var i olika grupper. Det var små barn med små barn och stora barn med stora barn. Föräldrarna tog tid med sina mobiltelefoner. Obs! Det var förbjudet att ta tid på sitt eget barn. Pojkarna var snabbare än nästan alla flickorna. De små barnen ramlade nästan och några stannade före målet och sedan sprang dem igen.

Efter att barnen hade sprungit 60 meter for dem direkt till lekparken igen. Sedan ropade lärarna igen för att börja med de andra grenarna: kasta boll, hoppa höjd och hoppa längd.

Barnen var jättebra på att kasta bollen. Läraren Petrus hjälpte dem att kasta bollen och gav dem tips på hur man ska sikta och hur man ska stå. Det var också den roligaste grenen för att man behöver bara

kasta och föräldrarna springer efter bollarna!

Hur fungerade höjdhoppet undrar du? Varje barn hoppade när det var deras tur. Alla fick tre försök. Om barnen inte klarade höjden på sina försök var de ute. En del barn landade på knäna, fötterna eller på sidan men ingen gjorde illa sig. En tvättbjörn dök upp och ville ha mat men det fick den inte... Efter höjdhoppet blev alla hungriga. Alla fick mat (Tack IKEA!). Vi åt kyckling, sallad, tunnbröd med skinka och ost och pepparkakor. Vi drack vatten och lingonsaft.

Längdhoppet var kul med alla barnen. Hoppet var i sanden och varje gång när ett barn hoppat mätte en vuxen. Sista grenen var 400 m. Alla barn fick vara med om dem ville. Barnen sprang runt lekparken två gånger. Alla barnen var trötta efteråt. I slutet fick alla deltagare diplom. Alla var trötta men nöjda, och vi ser fram emot att tävla igen nästa år! Alla håller tummarna för att vinna en iPad!

Santa Monica, USA

Hela svenska skolan är på sportplanen i Clover park i Santa Monica och värmer upp inför årets sportdag. Vädret är varmt och skönt, omkring +20 grader. Alla väntar med spänning på att evenemanget skall börja. Barnen i alla tre grupper får tävla i fyra grenar.

Nu ska Vargarna, 8–10 år, springa 60 meter som är den första grenen. Efter det blir det de yngre barnens tur. De grupperna heter Lodjuren och Hästarna. Vuxna hejar på alla barnen medan de sportar. Jag tycker att alla sprang bra. Efter det blir det bollkast. Vargarna börjar med bollkast. Alla lyckades kasta bollen högt och långt. Vuxna mätte hur långt barnen kastade och gjorde anteckningar.

För att kunna springa 400 meter förflyttade vi oss till andra sidan av sportplanen. Sedan fick Lodjuren leka en liten stund medan Vargarna sprang. En del av Vargarna hade tränat i fyra veckor inför sportdagen och det kunde man se. De sprang blixtnsnabbt. Nu blev det Lodjurens tur att springa och alla kom i mål utan att falla omkull.

Text: Bo Jonsson

Vad händer med ditt namn när du byter land?

Någonting som så gott som allt och alla har är ett namn. Det kan vara kort eller långt. En persons namn kan även ge information om varifrån du kommer. Men om man byter land eller språk så kan namnet vara svårt att uttala eller det kan komma att betyda något i det språket. Här följer funderingar om detta med namn i olika språkomgivningar.

Mitt eget namn t.ex. – Monica. Inget speciellt tänker man kanske i Sverige. Många skulle nog stava det med k. Självt så bytte jag till c när jag bodde i Spanien. Ett tag skrev jag det t.o.m. med accent, Mónica. Det finns många Monicor i Spanien. Ett namn som smälter in. Fast i en spansk dialekt (eller språk, beroende på vem man pratar med), aragonskan, betyder Monica ”liten apa”. Efter att jag lämnade Spanien återgick jag till Monica, utan accent, även om c:et stannade kvar.

Senare flyttade jag till Tyskland. Granström är ett efternamn som är ganska så svårt för tyskarna att uttala. Men ”ström” indikerar för dem att jag kommer från Sverige. Eftersom många tyskarna hyser en hemlig önskan att bo/flytta till Bullerbyn, så tycker många om det svensklingande efternamnet och de blir då positivt inställda till mig som person.

Ännu några år senare så gifte jag mig. Med en spanjor som heter Bravo Cantos i efternamn. I Spanien har man nämligen två efternamn, ett från pappan och ett från mamman. Min man har dock valt att bara använda sig av ett här i Tyskland, det blev för jobbigt för tyskarna annars. Jag gjorde tvärtom. Jag

vilde inte lägga bort mitt svenska efternamn, så jag lade till Bravo istället. Jag hade gärna velat ha ”Granström Bravo”, men det gick inte. Enligt svensk namnlag hade då Bravo blivit mitt nya efternamn och Granström bara ett mellannamn. Mina barn hade då inte kunnat heta Granström i efternamn. Och Bravo Bravo i efternamn lät ju inte så jättekul.

Så det fick bli Bravo Granström. Villket många tyskar tycker är jätteroligt. ”BRAVO Granström” säger de med betoning på Bravo. För Bravo på tyska säger man till någon när de har gjort något bra.

Namn-funderingarna fortsatte med barnen. Först kom en son. Erik fick han heta. Kort och bra när man har ett långt efternamn. Uttalbart både i Tyskland och Spanien, även om varianter av uttalet förekommer. I Tyskland skriver de flesta Eric, alternativt Erich. I Spanien (förutom i Katalonien) har de svårt för finala konsonanter, så det uttalas ofta som Eri. Jag hade annars haft funderingar på internationellt gångbara namn som David eller Isak.

Därefter kom en dotter. Ännu svårare. Åsa gick ju bort direkt. Å är svårt både i Tyskland och i Spanien. Och dessutom betyder ”Osa” kvinnlig björn i Spanien. Till slut blev det Ingrid. Det fungerar i båda länder, även om det i Spanien är lite svårt med den finala konsonanten som sagt. Ingri. I Tyskland är man glad för att vi valde ett så traditionellt tyskt namn. Att det skulle kunna ha nordiskt ursprung reflekterar man inte så mycket över. Dessutom är det ett namn som endast äldre damer har i dagens Tyskland, så vår dotter kommer som en frisk fläkt.

Häromdagen lärde jag känna en ny kollega. Hon heter Ute i förnamn. Förra veckan fick jag ett mejl från Frau Pucko (efternamn). Tänk dig att ha de namnen i Sverige. Har du själv funderat på vad ditt namn kan betyda på ett annat språk?

Text: Monica Bravo Granström

På Institutet för språk och språkminnen hittar man information om namn och deras betydelse <http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/namn/personnamn.html>

De har även ett pågående projekt om namn, ”Nya svenskar”, som handlar om namnens roll hos flerspråkiga personer: <http://www.sprakochfolkminnen.se/om-oss/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/nyheter-2016/2016-10-27-beratta-om-ditt-namn.html>

Har du erfarenhet av flerspråkighet?

Om du har det så finns möjligheten att skriva om dina erfarenheter i vår spalt Samspråk om flerspråkighet. Man kan skriva på många olika sätt, mer faktabetonat eller mer kåserande, kortare eller längre, och man kan få redigeringshjälp om det behövs. Man kan även skriva om sig själv, sina barn eller barnbarn, eller man kan presentera en skola, klubb eller region där flerspråkigheten frodas. Det är ju det som är viktigt här: att lyfta fram nyttan och glädjen av att kunna flera språk och språkliga varieteter. Det är viktigt att uppmuntra barn och unga människor att skaffa sig en så bred språklig repertoar som möjligt. Då öppnas med ens många dörrar. Hör av dig till Monica Bravo Granström: contact@monicabg.com om du vill skriva något.

Monica Bravo Granström är doktorand vid lärarhögskolan PH Weingarten i södra Tyskland med arbetsämnet ”Läsförståelse i flerspråkiga miljöer”.

Fotograferna

Fotoutställningen Svenska i Vitryssland

Vid vernissagen 24 september i Göteborg på kulturhuset Kåken – gamla Härlanda fängelse – var de flesta förvånade och imponerade över det stora svensktintresset i Vitryssland. Fotograferna Magnus och Jenny Lindgren berättade om idén till utställningen och om de studenter de mött framför allt i Vitrysslands huvudstad Minsk. En del svensklärare från Minsk var på plats på vernissagen för att beskåda både sig själva och sina studenter.

Utställningen pågick i en månad i Göteborg. I november kunde den beses i Stenungsund norr om Göteborg och i februari 2017 är den på Partille bibliotek & kulturhus.

Text: Lars Bergman

bokus.com

NYA SPÄNNANDE BÖCKER FRÅN SVERIGE!

189:-

ALEX SCHULMAN
Glöm mig

195:-

JESSICA ALMENÄS
& LOVISA SANDSTRÖM
Stora träningsboken
för kvinnor

177:-

KARIN BOJS
& PETER SJÖLUND
Svenskarna och deras fäder
- de senaste 11 000 åren

195:-

LARS KEPLER
Kaninjägaren

GÅ IN PÅ BOKUS.COM OCH VÄLJ BLAND ÖVER 6 MILJONER TITLAR TILL YTTREST LÅGA PRISER.
DÄR FRAMGÅR DET ÄVEN VILKA LÄNDER VI LEVERERAR TILL.

Svenska Skolföreningen i Estland

Lördagen den 10 september förlade jag lektionerna utomhus, vi åkte till Ormsö. Hälften av skolföreningens elever deltog, de flesta med syskon och föräldrar, några utan. Vi gjorde resan tillsammans med Svenska Odlingens Vänner.

Varför åkte vi till Ormsö?

Jo, för att visa eleverna en plats som varit betydande för svenskar och svenska språket. Före andra världskriget bodde omkring 2000 svensktalande på Ormsö, då var Ormsö centrum för estlandssvenskarna. Nu har Ormsö runt 165 året-runt-boende. En av dem talar svenska, Maria Gilbert. Maria är född 1929 och bor numera halvårsvis på Ormsö, halvårsvis i Sverige. Maria var med om att bilda Svenska Odlingens Vänner (SOV) och nuvarande ordförande i SOV, Gustaf Hertsius, har träffat henne flera gånger. Tyvärr träffade inte vi henne men jag ska försöka få henne att komma och hälsa på oss i skolan en lördag.

Jag har precis talat med henne på telefon, 30 september, och det låter hoppfullt att hon kommer och besöker oss.

Lite bakgrundsfakta:

Svenskarna kom till Estland på 1300-talet och de flesta blev fiskare eller jordbrukare. På 1930-talet fanns det över 9000 svenskar i Estland. Redan år 1861 uppmärksammade rikssvenskarna att det fanns en svenskspråkig minoritet i Estlands kustbygd, för då kom fem ormsöbönder med öppen båt till den svenska huvudstaden för att klaga hos den svenska kungen för de övergrepp de drabbades av öns

egenmäktige godsägare Stackelberg som huserade på Magnushov. Några direkta lättnader fick man inte, även om ett visst diplomatiskt arbete sattes igång genom den svenska regeringens försorg, men det var början på ett utökat samarbete mellan estlandssvenskarna och människor i Sverige som fortgick fram till den stora massflykten till Sverige 1944. Ön, som är Estlands fjärde största ö är 93 km² stor, är cirka tio kilometer bred och fem kilometer lång.

Vår dag

I hyrd buss åkte vi från Tallinn till färjeläget i Rohuküla/Rus, 12 mil öster om Tallinn. Vi lämnade fastlandet med färjan Ormsö till Vormsi/Ormsö, en tur på 45 min. Ord-kunskap från det att vi körde ombord på färjan, ingen rast ingen ro för eleverna. Vi lämnar fastlandet, bussen står på bildäck, en reling, en livboj, ett soldäck, en motorbåt, en segelbåt m.fl. ord. Varför heter det fastland, varför heter det ö?

Vårt första stopp på ön var S:t Olavs kyrka där vi fick en föreläsning av diakonen. Där gjorde eleverna sin första skoluppgift som var att rita ett solkors. Innan vi åkte vidare blev det också naturkunskap och trädkull.

Vi åkte till Saxby fyr och museum. Saxby fyr byggdes år 1864. Det var Gordons systems första fyrtorn gjort av gjutjärn i Estland. Vi tog de 171 trappstegen upp och tittade på utsikten. Några elever hann med att springa upp och ner tre gånger. En kort promenad, lek och stenbygge vid stranden också. Många av oss köpte Ormsöhonung av fyrvaktaren Arkadi Smirnov. Det var också Arkadi

som guidade oss i och utanför fyren.

Efterlängtat lunch intogs sedan på KROG No.14. Dagens avslutades med ett besök på Ormsö Gårdsmuseum/Pears gård. Ants Varblane berättade om hur man levde förr på Ormsö.

Förutom att lyssna på historier om människor på ön, fakta om kyrkan och museet m.m. så gjorde eleverna ett par uppgifter under dagen på ön. Färjan tillbaka till fastlandet från Sviby färjeläge gick 17.05. På färjan tillbaka gjorde de fler uppgifter, ritade, skrev och svarade på frågor. Under arbetets gång smackades det på inköpt snacks från den lokala butiken på ön.

Som sista uppgift skulle de skriva vilket intryck dagen och ön gett, här är några svar:

- Det var häftigt.
- Intressant
- COOLT!!!

Jag kan bara hålla med. Vi mötte upp strax innan åtta på morgonen och skildes åt strax före åtta på kvällen, en 12 timmar lyckad dag!

Sverigekontakt, tack för bidraget som gjorde det möjligt för oss att åka till Vormsi/Ormsö. Tack elever, föräldrar och SOV för en trevlig dag.

Text: Yvonne Leipalu

Intressanta länkar om Ormsö:

<https://svenska.yle.fi/artikel/2010/04/06/estlands-svenskar-pa-ormso-1989#media=66978>
<https://svenska.yle.fi/artikel/2011/09/22/om-estlands-svenskar-och-finlandssvenska-ester#media=71923>
Om Ormsö, Nargö m.m. på svenska och estniska:
<http://www.eestirootslane.ee/files/Eestirootslane-2011-1.pdf>

Om Maria Gilbert

<http://karinsestland.blogg.se/2012/september/utkast-1.html>

Skolresa

till Stockholm

Vi var 14 personer som träffades på Stuttgarts flygplats den 4 maj för att åka iväg på skolresa till Stockholm. Det var Stuttgarts svenska skolförening som organiserat resan och nio elever mellan 8-10 år fick åka med på den fyra dagar långa resan till Sveriges huvudstad. Förutom eleverna var tre lärare (och två föräldrar) med på resan.

Vi åkte mycket tunnelbana, pendeltåg, buss och båt under dagarna i Stockholm och lyckades hinna med väldigt mycket. Som tur var hade vi strålande väder under hela tiden i Stockholm och hann njuta mycket i solskenet, som t ex under vaktavlösningen vid Stockholms slott, vilken imponerade stort framförallt med musikkåren till häst.

När vi frågade eleverna vad de tyckte var roligast så fick vi väldigt olika svar. En pojke tyckte att Drottningholms slott var finast, medan andra tyckte Skansen och dragkampen där var roligast. Men några pojkar fick oförglömliga minnen genom att dra upp en liten fisk vid en brygga nära vandrarhemmet. Även ett

kort besök i Gamla Stans Polkagriskokeri lämnade sina spår.

Vi frågade också om vilken mat som var bäst, och pannkakor, köttbullar och prinsessstårta kom högt på listan. Även frukostbuffén på vandrarhemmet var populär. Vi behöver väl knappast nämna att de många glassarna i solskenet också uppskattades!

Före resan hade eleverna förberett frågor till svenskar om Tyskland och under skolresans gång fick eleverna tid att ställa dessa frågor till människor vi mötte. Störst kunskap fanns om tysk fotboll, och många kände till att Angela Merkel styr Tyskland, men annars var det inte så många frågor svenskarna kunde besvara. Långt ifrån alla kunde pricka ut Stuttgart på den tyska kartan. Barnen var glada för svaren ändå och delade ut små chokladbitar från Rittersport som tack för besväret.

Före resan hade en del av barnen (och säkert en del föräldrar) varit lite nervösa. För många av eleverna var det den första lite längre resan utan föräldrar. Vi lärare var också spända på

hur gruppen skulle fungera. Visserligen kände alla varandra ganska väl efter många års gemensam undervisning på skolan, men att vara borta tillsammans under flera dagar är ändå något helt annat.

Vi kunde dock konstatera att de små orosmolnen snabbt skingrades och ersattes av skratt, prat, fin sammanhållning och glada barn! Det var roligt att se den goda stämningen i gruppen, men också att eleverna fick chansen att använda sin svenska i så många olika situationer. För flera av eleverna var det ett lyft att klara många nya saker själva. När vi landade i Stuttgart kunde man nästan se förvåningen i föräldrarnas ögon över att deras barn hade blivit så "stora" på bara fyra dagar.

Det var en mycket lyckad skolresa som på alla sätt infriade alla höga förväntningar. Ett stort tack till Riksföreningen Sverigekontakt som generöst bidrog till finansieringen av resan!

Text: Eva Fällman och Jenny Schmid

Uppskattad vårutflykt till Dalarna

Medlemmarna i Riksföreningen Sverigekontakt tillsammans med medlemmar från Internationella klubben i Stockholm åkte tidigt tisdagen den 31 maj 2016 ut på en bussresa. Målet var konstnären Lennart Sands gård i byn Solarvet i Leksands kommun.

När bussen lämnade Cityterminalen, hade solen redan stigit och även värmen och humöret. Det var en av de dagar en utflyktsarrangör bara kan drömma om. Sonja Gräns fungerade som guide och berättade för oss under resans gång om konstnären Lennart Sand, som är en av våra mest etablerade och omtyckta naturkonstnärer.

När vi kom fram efter några timmar, bjöds vi på vin och tillugg, köpte lotter och vandrade omkring på gårdsplanen, tittade på omgivningarna, minglade och fotograferade.

Inne i gårdens lada bjöds vi på en buffé med Siljanslax, paj, kaffe och tårta. Under det att vi åt var det lottdragning och några hade den stora lyckan att vinna både bilder och böcker. Lennart Sand berättade om sitt arbete. Hur han formar vax till en skulptur, bakar in den i lera

eller gips och med hjälp av en urgammal metod, som kallas förlorat vax, låter gjuta sina figurer i brons, tenn eller aluminium. Gjutningen görs i Spanien och vid ett tillfälle, berättade han, kom ett samtal från Spanien dit han skickat en vaxform föreställande en örn med utsträckta vingar. Mottagarna var tveksamma till skulpturens utseende och Lennart tog flyget ned för att se på sin skapelse. Vad han fick se var en sorgsen örn med kraftigt slokande vingar. Under transporten hade vaxskulpturen blivit deformerad på grund av dåligt stöd. Ute på gårdsplanen hemma hos Lennart Sand står en annan örnsculptur centralt placerad och den gav oss en bra bild av hur örnen skulle ha sett ut vid framkomsten.

Inne i den stora ladan, inredd som ateljé och visningsrum, fanns mängder av konst och andra föremål, som såg ut som idé- och inspirationsobjekt till kommande arbeten.

Lennart Sand hade inrett ett arbetsrum högt uppe vid taket i logen varifrån han genom en liten lucka kunde titta ned mot den stora ateljén och betrakta och bedöma sitt där pågående arbetsalster, en idé han hade fått från Carl Larssons ateljé i Sundborn.

Så var det dags att återvända med bussen, efter en fantastisk, trevlig och innehållsrik dag i soliga Sundborn.

Text: Christer Nottberg

Succéfyllt tillställning för **Årets Svensk-Amerikan**

Den svenska sommarens höjdpunkt, Midsommar, blev också en höjdpunkt för firandet av Årets Svensk-Amerikan, musikern Nils Lofgren.

Restaurang Swea Hof, Elite Plaza Hotel, Göteborg, hade rullat ut röda mattan för lunchgästerna, som kom för att hylla Årets Svensk-Amerikan. De välkomnades av Bengt Hammargren och Charlotte Börjesson från Årets Svenskamerikan-kommitté. Mingel med välkomstdrink avnjöts till mjukjazz och klassiskt piano, som byttes mot mäktig sång och musik, Va pensiero ur Verdis opera Nebukadnessar, när Nils med hustru Amy gjorde entré i Florentinska pelarsalen. Paret möttes av publikens jubel innan toastmaster Erik Gustavson bjöd gästerna att inträda i matsalen.

Catherine Bringselius Nilsson, ordförande i Årets Svenskamerikan-kommitté, hade glädjen att välkomna gästerna, 95 till antalet, till en fullsatt restaurang. Catherine inledde sitt välkomsttal med att anknyta till den ljuva svenska sommarens höjdpunkt, Midsommar, som nu firades.

Catherine hälsade alla gäster hjärtligt välkomna, särskilt riktade hon sig till Nils och Amy med sonen Dylan, Nils släktingar från Värmland, Vasa Ordens Stormästare Tore Kellgren, Landshövding Kristina Alsér, Kronobergs län, Vice Ordförande Åsa Karlsson Björkmarker, Växjö kommun och Riksföreningen Sverigekontakts generalsekretäre Lars Bergman.

Catherine hade också nöjet att välkomna 44 medlemmar från Bruce Springsteens band och medarbetare, som ställde upp mangrant för att hylla sin kompanjon och vän Nils.

För de musikaliska inslagen under denna festmåltid stod Carolina Friberg med vokalsembeln Sve:a och musikerna Daniel Björkdahl, piano, och Magnus Bergström, bas. Visa från Utanmyra,

Foto: Jo Lopez

Farfars vals och Värmlandsvisan anknöt till Nils' bakgrund med en farfar som lämnade de värmländska skogarna, när han emigrerade till USA 1911.

Överlämnandet av insignierna, den gyllene plaketten och diplommet på utmärkelsen, inleddes med Gloria av Händel, pampigt och ärofullt, som ett rockgitarrsolo. Ordförande i Årets Svenskamerikan-kommitté Catherine Bringselius Nilsson läste upp motivering till utmärkelsen och överrättade insignierna till en märkbart röd Årets Svensk-Amerikan. Distriktslogernas officiella gåvor, ett par Kosta/Orreforsljusstakar och distriktens hedersstandar överlämnade av DM DL 19 Connie Grön och MDER DL 20 Hans-Åke Rytterdahl.

Fler gratulationer följde innan Nils höll ett känslösamt tacktal och överraskade alla med att på dragspel spela Idas sommarvisa. En given succé!

Dagen efter stod Nils på scenen igen. För ett utsålt Ullevi deklarerade Bruce Springsteen, att hans högt värderade musiker på scenen, Nils Lofgren, utsetts till Årets Svensk-Amerika 2016.

Catherine Bringselius Nilsson
Ordf. Årets Svenskamerikan-kommitté

Wojciech Pawelczyk, Diana Adomnicai och Vaclav Vlcek

HÖSTENS STIPENDIATER

Nu har jag varit här, på Tärna Folkhögskola, i två månader och jag trivs jättebra. Det är bättre än vad jag kunde föreställa mig.

Jag studerar historia, naturkunskap, engelska, svenska, friskvård och skapande verksamhet. På skapande verksamhet har jag varit med på friluftsliv och textil. Vi har varit på Östervåla där det finns en hinderbana. Det var jättetrevligt: vi klättrade i nät, vi gick armgång, vi hoppade över stockar, vi hängde i ringar osv. Det var jobbigt men kul. Vi har även hunnit med att orientera i en skog nära vår skola. Jag har själv tävlat i orientering när jag var yngre så jag uppskattade detta jättemycket.

Just nu skriver jag en uppsats i naturkunskap om hörselnedsättning som jag ska redovisa om några veckor. I svenska har jag läst svensk språkhistoria. Det har varit roligt. Jag hade tre redovisningar i historia om det första världskriget, mellankrigstiden och stormaktstiden och på engelska gjorde jag en stor redovisning om mitt land.

Nästa vecka kommer Tärna att fylla 140 år och det kommer att vara ett stort jubileum här, på skolan. En känd rappare, Petter Askergren, kommer att berätta om vägen från att knappt kunna skriva sitt namn till att ha skrivande som yrke. På det här jubileumet kommer jag att spela piano, både solo och med mina kompisar.

Jag är otroligt glad över att jag fick chansen att komma hit för jag har fått så många vänner. Några personer här har jag kommit närmare än andra och jag kommer att ha dem som bästa vänner för livet.

Personalen här är jätteduktig och trevlig. Maten är jättegod och det känns som att vara på ett hotell. Lärarna är också trevliga och hjälpsamma. Jag har lärt mig mycket och min svenska har blivit bättre. Jag har verkligen utvecklats här.

I framtiden skulle jag vilja studera på ett universitet i Uppsala. Jag gillar Sverige jättemycket... Det känns som att vara hemma.

Tack för att ni har givit mig chansen att besöka en del av Sverige.

Mvh, Diana-Petronela Adomnicai

RIKSFÖRENINGEN SVERIGEKONTAKT

MEDLEMSAVGIFTER 2017

För medlemmar med bankkonto i Sverige:
Betala till bankgiro 420-5670
(Mottagare: Riksföreningen Sverigekontakt)

Enskild medlem: 150 kronor
Makar gemensamt: 200 kronor

**Medlemmar i utlandet – privatpersoner, svenska skolor,
skolor med kompletterande svenskundervisning med flera
– med bankkonto i utlandet:**

Följande uppgifter behövs för betalning från utlandet:

Mottagare: Riksföreningen Sverigekontakt
Bank: SEB (Kungssportsavenyn 20, Göteborg)
IBAN: SE33 5000 0000 0501 1119 3729
BIC: ESSESESS

Enskild medlem: 150 kronor
Makar gemensamt: 200 kronor
Svenska utlandsskolor, samt skolor med kompletterande svenska:
300 kronor

Jag vill be er alla att betala så snart tillfälle ges. Förutom att det stärker föreningens ekonomi så underlättar det våra administrativa rutiner. Ett stort tack på förhand!

Lars Bergman, generalsekreterare

Läromedlet SamSpråk 1

– om livet i Sverige

Författare Metta Stiernstedt och Louise Tarras (Sanoma Utbildning)

Jag bläddrade i textboken och funderade på hur man skulle använda boken och vad jag skulle göra med den tillsammans med mina vuxna svenskstudenter. SamSpråk 1 är basläromedel i svenska som andraspråk och avsett för vuxna eller ungdomar som läser sfi-kursen B-C och D eller motsvarande utbildning, vilket mina studenter gör.

Boken har sju grundkapitel (familj, barn, boende, ekonomi, arbete och utveckling, kropp och kläder, vår jord och vår tro) som vart och ett omfattar mängder av olika texter baserade på hur det är i Sverige, samt skriftliga övningar, med tyngdpunkten på diskussioner och utveckling av muntlig språkfärdighet. Varje tema innehåller både abstrakta och konkreta ämnen och i slutet av varje kapitel finns det också svårare texter som handlar om personer som har påverkat det moderna samhället. Det avslutas med en självbedömning. Detta läromedel är inte bara om att läsa och skriva, här måste man prata mycket också, vilket är riktigt bra och viktigt, tycker jag. Eleverna får många tillfällen att uttrycka sig genom att dela sina åsikter och känslor, förklara sin attityd, reflektera och göra kulturella jämförelser – ofta en viktig och engagerande del.

Övningar är så uppbyggda att de hjälper till att formulera och tänka över ens åsikter samtidigt som man lär nya ord. Inläring sker ofta med hjälp av diskussioner. Jag märkte att svårare övningar blandas med lite lättare, så eleven kan slappna av lite och reflektera och grundlägga det som varit nytt.

Utöver detta vill jag nämna att genom texter och övningar får man insyn i hur det svenska samhället fungerar, om Sveriges kultur och historia etc. Vad som kan vara annorlunda i det svenska samhället jämfört med hemlandet tas upp. Exempel ges såsom att det redan finns kyl och frys samt

spis när man flyttar in i en lägenhet, att det är helt normalt att en man städar och lagar mat efter jobbet (inte bara kvinnan), vart man ringer när något behöver repareras i hyreslägenheten o.s.v. Även jag hittade många intressanta och nya saker som jag inte visste om Sverige och den svenska kulturen! Texterna är bra underlag för diskussioner om hur Sverige fungerar.

Om ni vill att era studenter muntligt ska använda sin svenska mer – som ofta är det

svåraste i studieprocessen – då skulle jag varmt rekommendera läromedlet SamSpråk 1, som består inte bara av textboken utan även av en CD med de inlästa texterna, nyckelorden med mera. Det finns även en övningsbok, lärarpärm med kopieringsunderlag, lärar-cd samt facit.

Du kan få bläddra, lyssna, provsmaka och få lite insyn i läromedlet via www.sanomautbildning.se

Text: Ieva Krūmiņa från Lettland

**Vi lotsar dig
säkert i hamn.
I alla väder.**

Hos Sveriges största och äldsta stiftelseförvaltare är du i goda händer. Som kund får du tillgång till en bred expertis och unika kunskaper inom hela stiftelseområdet.

Kontakta oss på
Institutioner & Stiftelser
031-62 25 16
stiftelser.goteborg@seb.se

SEB

Nutidsorientering

Följde du med vad som hände i Sverige hösten 2016?

1. Vem fick Nobelpriset i litteratur 2016?

- A. Joyce Carol Oates
- B. Bob Dylan
- C. Adonis

2. Vilken film valdes att representera Sverige vid Oscarsgalan 2017 i kategorin Bästa icke-engelskspråkiga film?

- A. En man som heter Ove
- B. Den allvarsamma leken
- C. Under pyramiden

3. Vid Halloween i USA säger barnen när de knackar på dörren till grannar och andra "Trick or treat". Vad säger barnen i Sverige?

- A. Bus eller karameller?
- B. Bus eller godis?
- C. Fuffens eller godis?

4. Vissa julsnapsar har en smak av anis? Vad smakar det då?

- A. Lakrits
- B. Mint
- C. Choklad

5. Regeringen har fått en ny gymnasie- och kunskapslyftsminister – Anna Ekström. Vad gjorde hon tidigare?

- A. Hon var generaldirektör på Svenska institutet.
- B. Hon var generaldirektör på Arbetsförmedlingen.
- C. Hon var generaldirektör på Skolverket.

6. Att vara julvärd i Sveriges Television på julafton är en stor ära. Vem fick detta uppdrag 2016?

- A. Sanna Nielsen
- B. Mark Levengood
- C. Ernst Kirchsteiger

7. Det pågår kval till fotbolls-VM i Ryssland 2018. Sverige spelade mot Frankrike i november. Hur slutade den matchen?

- A. 2-0 till Frankrike
- B. 2-0 till Sverige
- C. 2-1 till Frankrike

8. På ett traditionellt julbord finns en mängd rätter, bland annat Ris à la Malta? Vad är det?

- A. Kall risgrynsgröt blandad med vispad grädde och vaniljsocker
- B. Kall risgrynsgröt blandad med starkvin (från Malta)
- C. Kall risgrynsgröt blandad med stuvad svamp

9. Seden att ta in en gran vid jul är inte svensk. Varifrån kommer ursprungligen denna sed?

- A. Finland
- B. Ryssland
- C. Tyskland

10. Efter att granen kommit inomhus började man dekorera den med diverse föremål, bland annat sådana här. Vad kallas dessa?

- A. Smällkarameller
- B. Girlander
- C. Strutar

11. En av de mest populära julpsalmerna är *Härlig är jorden*. Vilket ord saknas på rad 2:

- Härlig är jorden, härlig är Guds himmel,
Skön är själarnas ...
Genom de fagra riken på jorden
Gå vi till paradiset med sång.
- A. pilgrimgång
- B. änglagång
- C. stjärnegång

12. Att i december räkna ner antalet dagar till julafton har under många år varit vanligt förekommande hos svenska barnfamiljer. Till hjälp finns det en mängd julkalendrar. Även i Sveriges Television finns en julkalender – vad heter den 2016?

- A. Astrids saga
- B. Elsas saga
- C. Selmas saga

13. Påven har varit i Sverige vid ett ekumeniskt möte i Lund där den katolska kyrkan mötte den protestantiska för att diskutera främst det som förenar dem. Vad heter påven?

- A. Franciskus
- B. Johannes
- C. Benedictus

14. Henrik Stensson är Sveriges bästa golfare under 2016. Han har bland annat vunnit The Open och kommit tvåa på OS i Brasilien. I slutet av november vann han ytterligare något – vad?

- A. Asientouren
- B. Europatouren
- C. Dubai Open

15. Handelns Utredningsinstitut (HUI) utser varje år Årets julklapp. Vad blev Årets julklapp 2016 enligt HUI?

- A. Trådlösa hörlurar
- B. Långkoksgryta
- C. VR-glasögon

Skicka de rätta svaren till Sverigekontakt, Box 53066, 40014 Göteborg senast 15 februari 2017.

Du kan också mejla svaren till lars.bergman@sverigekontakt.se. Bokpris till de tre först öppnade rätta svaren.

Lösning till nutidsorienteringen nr 3, 2016 var: 1C, 2C, 3B, 4B, 5B, 6A, 7B, 8A, 9B, 10B, 11A, 12B, 13C, 14B, 15B.

Pristagare:
Håkan Wihlborg, Australien
Karin Zöllner, Tyskland
Angelika Schwarz, Tyskland

GRATTIS!

SIGTUNASKOLAN HUMANISTISKA LÄROVERKET

INTERNATLIVET ÖPPNAR EN VÄRLD AV MÖJLIGHETER

- SSHL erbjuder utbildning i svensk grundskola och svenskt gymnasium. Naturvetenskapsprogrammet och Ekonomiprogrammet erbjuds även på engelska.
- Dessutom är SSHL en IB skola med Middle Years Programme från åk 7 och Diploma Programme från åk 11.
- Skolan ligger i Sigtuna vid Mälarens strand med närhet till Arlanda flygplats och Stockholm.
- Eleverna bor och studerar i en naturskön, historisk och trygg miljö.
- SSHL har en stor erfarenhet av utlandssvenska ungdomar och svenska som modersmål är inte ett krav för att börja på SSHL.

SOMMARKURSER

BLI BÄTTRE PÅ SVENSKA

- ✓ Intensiv språkträning
- ✓ Svenska traditioner
- ✓ Utflykter till Stockholm och Uppsala

PROVBO

Det finns möjlighet att provbo på skolan gratis och uppleva internatlivet med tre fulla skoldagar. Välj mellan speciella provboende helger eller boka in någon annan tid under terminerna när det passar dig.

16-19 NOVEMBER 2016

25-28 JANUARI 2017

19-22 APRIL 2017

SSH.L.SE

SIGTUNASKOLAN
HUMANISTISKA LÄROVERKET